

יד
מהרי"ץ

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
צו – דרשת שבת הגדול
ניסן ה'תשע"ג ב'שכ"ד
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

דין איסור השהיית חמץ ותערובת חמץ בפסח, ומה הדין אם אין בתערובת כזית חמץ בכדי אכילת פרס.

מהו המנהג האמיתי שהיה בזה בתימן, דחיית דברי הרב פינחס קורח בעניין זה כפי שהובאו בעלון דרך התורה, ושמקור דבריו מכת הדרדעים והבנתם המוטעית בדברי הרמב"ם.

בעניין הדפסת שו"ת מהר"ח קורח.

עניין חלוקת כזית למסובים בליל הסדר בין ברכת המוציא לברכת על אכילת מצה, ודין ברכה על מצה ומחצה בכל ימי הפסח.

פרטי דינים וחזוק בענייני צניעות האשה והבנות, ודחיית ספר עוז והדר לבושה. חומרת עניין בחורי ישיבות המאחרים להינשא, וכן מנהיגי הישיבות המונעים מהם להינשא מוקדם.

התחזקות בענייני קדושה וצניעות כנגד הגזירה לגיוס בני הישיבות הקדושות שיחי'. דברי מרן שליט"א בשבח קונטרסים "הסדרת התפילה" מאת הרב אביחי שרעבי שליט"א ראש כולל יוסף הצדיק בקרית ספר.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור במערכת קול הלשון – 326

מספר השיעור בדיסקים – 200

השיעור מוקדש

להצלחת ולרפואת הילד

אלעזר בן הרב שמעון יצחקי יצ"ו.

ימלא המקום ב"ה כל משאלות ליבם לטובה. אכ"ר.

דין איסור השהיית חמץ ותערובת חמץ בפסח, ומה הדין אם אין בתערובת כזית חמץ בכדי אכילת פרס.

כל דבר שיש בו תערובת חמץ, ואפילו אין בו חמץ פָּעִין, רק הטעם הוא מחמץ, כגון שהסירו את החמץ, מכל מקום אסור להשהותו בפסח. אני קורא לכם מתוך שלחן ערוך המקוצר וסימן פ"ב סעיף א', הלכות השהיית חמץ בפסח. מי שיקרא סעיף זה לאחר שיידע מה מסביבו, מי שילמד אותו ויעמיק, יבין שיש פה מועט המחזיק את המרובה. אלו דברים שדנו ודשו בהם הפוסקים, לארכם ולרחבם, וכאן הבאנו רק את התמצית. אבל צריכים להסביר עוד את ההלכה הזו, וכי ישנם אולי העלולים לטעות, או שלא להבין האוצר הכמוס בה.

הרי מן התורה, אסור להשהות חמץ בפסח. דהיינו, חוץ מאיסור אכילת חמץ, ישנו איסור של השהיית חמץ. איזה חמץ אסור להשהות בפסח, הדבר אינו פשוט. לגבי איזה חמץ אסור לאכול, הדבר יותר ברור ופשוט. אמנם גם בזה ישנן חילוקי דעות, אבל אנו מחמירים עד הקצה האחרון, שאפילו אם התבטל החמץ לפני פסח, ואפילו משהו, אסור לאכול בפסח. אבל לגבי דין השהיית חמץ, מצד איסור בל יראה ובל ימצא, ישנם דברים שהם אסורים בבל יראה ובל ימצא מן התורה, וישנם דברים האסורים מדרבנן. דברים שרבנן החמירו בהם, גם אם הם מותרים מן התורה.

בסעיף זה, לא נכנסנו לחילוקים, מה מדאורייתא ומה מדרבנן, אלא מהי ההלכה למעשה. לכן כתבנו בס"ד, כל דבר שיש בו תערובת חמץ, ואפילו אין בו חמץ בעין, רק הטעם הוא מחמץ. הרי ידוע, שיש ממשו', ויש טעמו'. כלומר, יש ממשות של חמץ, כגון פירור של חמץ, ויש רק את טעמו של-חמץ. כגון, אם היה חמץ בתערובת והוציאווה, ממשותו אינה נמצאת, אבל התערובת קיבלה טעם של חמץ, גם זה אסור. אבל דבר שלא היה בו חמץ כלל, אלא שנתבשל בכלי חמץ, אפילו היה הכלי בן יומו, דהיינו שבישלו בו

תוך 24 שעות, או שנכבש בכלי חמץ, כידוע הכבוש כמבושל, מותר להשהותו בפסח. ודוקא שנתבשל או נכבש קודם פסח. אבל אם נתבשל או נכבש בפסח בכלי חמץ, חייבין לבערו. ובמקום הפסד מרובה ישאל מורה הוראה.

מהו 'הפסד מרובה', זאת שאלה נפרדת. גם את זאת יצטרך מורה ההוראה להכריע, האם ישנו הפסד מרובה. תלוי לפי השואל, לפי עשרו ועניותו. יתום בביצתו, אלמנה בתורנגולתה. א"כ מורה ההוראה צריך לשקול, לפי העניין שבא לפניו.

כתוב פה המקור בהערות עיני יצחק למטה, סימן תמ"ב ס"א ואחרונים. מיהו יש אומרים אליבא דהרמב"ם, שאין איסור להשהות אלא כשיש בתערובת כזית בכדי אכילת פרס, כיעויין במפרשי הרמב"ם פ"ד מהלכות חמץ ומצה ה"ח. ועיין עוד שער הציון [סימן תמ"ב אות א'] שפירש בדעת השו"ע, שעובר אפילו אין בו כזית בכדי אכילת פרס, מפני שבחיבורו כסף משנה פירש כן דעת הרמב"ם, ומסתמא כשהעתיקו בשו"ע ג"כ כוונתו כך, עכ"ל. וכבר קדמו השת"ז [שם סק"ג].

דהיינו, הבאנו בהערות דבר, שאינו מובא בתוך הסעיף. זה יותר לקולא. ישנם המפרשים בדעת הרמב"ם, שאם אין בתערובת כזית בכדי אכילת פרס, אכן יש כזית חמץ אבל אין בזה שיעור 'כדי אכילת פרס' שהם שלש ביצים וי"א ארבע ביצים, אין איסור להשהותו. אבל אם בתוך שיעור של אכילת שלש ביצים או ארבע ביצים יש כזית, אסור להשהותו. נניח ששיעור כזית הוא חצי ביצה, ובכדי אכילת פרס זה ארבע ביצים, א"כ זה חלק אחד מתוך שמונה, לכן מי שיאכל שיעור שלש ביצים מתוך תערובת זאת, נמצא שהוא אוכל כזית חמץ. לכן בשיעור כזה, אסור גם להשהותו בפסח. כך יש אומרים אליבא דהרמב"ם, דהיינו שהוא מיקל, שאין חובה לבער זאת, אפילו שיש כזית בכל התערובת, ובלבד שאינה בשיעור של 'כדי אכילת פרס'. זאת אומרת, יכולה להיות בקופסת שימורים שיש

כנראה כך הוא דייק מאיזה סעיף בשו"ע אורח חיים. אבל למעשה, בחלק יורה דעה, מכריע מרן כדעת רבינו תם, שטעם כעיקר הוא מדאורייתא. א"כ לא ברור מהי דעת מרן, לכאורה יש סתירה בדבריו. גם בדעת הרמב"ם, אין בעניין זה דבר ברור. הדבר אינו מפורש בחיבורו. ו"א שדעתו שזה מדאורייתא, וי"א שדעתו שזה מדרבנן. ישנה מבוכה גדולה בעניין הזה. מכל הדברים הללו, נבנה פה הסעיף שלנו.

אבל בכדי שנבין זאת יותר טוב, נראה את ההלכה ברמב"ם (הלכות חמץ ומצה פ"א הלכה ו'), אקרא ממש בראשי פרקים רק את מה שנוגע לעניינינו. אין חייבים כרת, אלא על אכילת עצמו של-חמץ. אבל עירוב חמץ, כגון כותח הבבלי, ושכר המדי, וכל הדומה להן מדברים שהחמץ מעורב בהן, אם אכלן בפסח, לוקה ואין בו כרת. שנאמר פל מחמצת לא תאכלו ושמות י"ב, כ"ג, דהיינו, חיוב כרת הוא רק אם אוכלים חמץ ממש, אבל בתערובת חמץ אין חיוב כרת, אלא רק לאו של 'כל מחמצת לא תאכלו', ולוקה מלקות ארבעים. במה דברים אמורים, בשאכל כזית חמץ בתוך התערובת בכדי אכילת שלש ביצים, הוא שלוקה מן התורה. אבל אם אין בתערובת כזית בכדי אכילת שלש ביצים, אף על פי שאסור לו לאכול, אינו לוקה אלא מכין אותו מכת מרדות. כלומר, אם אין כזית בכדי אכילת פרס, הרי שלוקה מדרבנן מכת מרדות.

יוצא שישנן שלש דרגות. אם יש פחות מכזית בכדי אכילת פרס, לוקה מכת מרדות. אם יש כזית בכדי אכילת פרס, לוקה מן התורה. ואם אכל כזית חמץ ממש, חייב כרת.

הראב"ד פה משיג על הרמב"ם, מדוע הרמב"ם אומר שבכותח הבבלי ושכר המדי יש כזית בכדי אכילת פרס? הרי לפי הגמרא (פסחים דף מ"ג ע"א) והרי"ף שם, מבואר שאין בזה כזית בתוך כדי אכילת פרס?

עונה לו הרב המגיד, לא משנה המציאות, האם יש בזה אכילת פרס או אין בזה אכילת פרס. הרמב"ם אומר רק מהו הדין, וישנה

בה הרבה, דברי מאכל המעורבים בכלי, כמובן איננו מדברים על דברים שהם בעין אלא בתערובת, א"כ יכול להיות שאפילו שיש בה כמה וכמה כזיתים, אבל הכמויות הן גדולות, אפשר יהיה להשהות זאת בפסח.

בהמשך ההערה כתבתי בס"ד כך, מיהו, בתשובת מהר"ר יחיא יצחק הלוי, שהובאה בשו"ת גנזי מלכים וסימן ל"ז, נראה דנקט בפשיטות שאין צריך לבער בפחות מכזית בכדי אכילת פרס. כי כתב שם, לעניין מין סוכר שאינו דק, אלא חתיכות חתיכות הנקרא 'אלמקצקין', שצריך לבדקו. אם ימצא כזית בכדי אכילת פרס, חייב לבערו. וכבר בדקנו מבלילות הסוכר, ונמצא בהם כזית בכדי אכילת פרס וביערנום. כך כתבתי פה, אבל אח"כ בדקתי שוב במקור, בכת"י עצמו לא כתוב 'וביערנום', אלא 'וביערום'. כנראה כוונתו לומר, 'כבר בדקנו' אנחנו, 'וביערום' הם. דהיינו, זה לא היה שייך לו, אלא לסוחרים או לאנשים שהחזיקו בזה. א"כ כבר בדקנו זאת וראינו שיש, ולכן בעליהם ביערום. ועיין שו"ת פעולת צדיק [ח"ב סימן ק"פ דף ר"ב ד"ה גם].

אח"כ מובא נושא נוסף, של 'טעם כעיקר'. מי שלמד יורה דעה, ואני מקווה שאין פה אחד שלא למד, יודע מהו המושג הזה. הרי ישנה מחלוקת יסודית בראשונים, מחלוקת קיצונית מן הקצה עד הקצה, בדין של טעם כעיקר, האם הוא מדאורייתא או מדרבנן, וגם כיצד להכריע בנושא זה להלכה למעשה. דהיינו, אם נתערב מין בשאינו מינו, דבר אחד נתערב בדבר אחר, כמו בנד"ד שישנה תערובת חמץ, כגון המוריים, ושכר המדי, כותח הבבלי, וזומן של-טבחים (פסחים דף מ"ב ע"א), אלו דברי שיכר שמעורב בהם קמח מחמשת מיני דגן, הרי זה נותן טעם, אבל כיון שזהו מין בשאינו מין, אין זה נותן טעם. אם מדובר בקמח בקמח, כגון קמח חמץ וקמח שאינו חמץ, יש בזה מחלוקת גדולה. ו"א שזה מדאורייתא, וי"א שזה מדרבנן. פה בהערות, נכנסנו בקיצור רק לשאלה, כיצד מכריעים. בעל שתילי זיתים אומר, שדעת השו"ע שזה מדרבנן.

אפשרות שהאדם יאכל זאת במהירות, גם אם מדובר בכותח הבבלי. אכן אתה צודק, שבאכילה בינונית של בני אדם אין בזה כזית בכדי אכילת פרס, כפי שמדובר בגמרא וברי"ף, שאוכלים זאת באכילה רגילה ואין בה כזית בכדי אכילת פרס. אבל אם אדם זה אכל במהירות, ובאכילת פרס שלו הוא יאכל כזית, הרי שהוא מתחייב. כך לשונו, ואני אומר, שאין זו השגה. שרבינו כבר ביאר הדין במה הוא תלוי, וביאר דדוקא בשאכל באלו כזית בכדי אכילת פרס, אע"פ שבדרך אכילתו אין שם השיעור הזה, לפי דרכן של בני אדם. ולזה כתבו בהלכות, כגון כותח הבבלי. מכל מקום, אם אכלו, ודאי לוקה. אכן אתה צודק, בכותח הבבלי באכילה רגילה אין כזית בכדי אכילת פרס. אבל אם הוא אכן אכל זאת בכדי אכילת פרס, אין אומרים שבטלה דעתו אצל כל אדם, כי במציאות הוא אכל כזית בכדי אכילת פרס, לכן הוא לוקה. זאת ההלכה לגבי עניין איסור אכילה.

כמובן, הכל מדובר לגבי האוכל זאת פסח בעצמו, אבל לגבי דין השהייה של חמץ זה לאחר הפסח, תלוי אם אדם זה עבר על 'בל יראה' מדאורייתא, או שלא. הרי חמץ לאחר הפסח אסור בהנאה, וזהו קנס מדרבנן, כיון שהאדם עבר על בל יראה מדאורייתא. אבל בשביל זה צריכים לדעת, האם אכן הוא עבר על בל יראה, או שלא. אם עבר על איסור בל יראה מדאורייתא, קנסוהו. אבל אם לא עבר על איסור בל יראה מדאורייתא, אע"פ שמדרבנן הוא עשה עבירה, אפי' שמדרבנן אסור היה להשהות זאת, אעפ"כ לא קנסו אותו על חמץ זה. אותו הדבר, אם היה בפסח דבר שמותר באכילה, ולאחר פסח הוא התערב, גם על כך לא גזרו.

אומר רבינו הרמב"ם [שם, פ"ד הלכה ח'] כך, תערובת חמץ, עוברים עליה משום בל יראה ובל ימצא. כגון, המורייס וכותח הבבלי ושכר המדי, שעושין אותו מן הקמח, וכל כיוצא באלו מדברים הנאכלים. אבל דבר שיש בו תערובת חמץ, ואינו ראוי לאכילה, הרי זה

מותר לקיימו בפסח. המורייס וכותח הבבלי, אלו דברים שיש בהם תערובת חמץ, ועוברים על כך משום בל יראה ובל ימצא, אבל כל זה מפני שהם ראויים לאכילה, משא"כ דבר שאינו ראוי לאכילה, אפשר להשהותו בפסח. מביא הרב המגיד, שמקור הלכה זאת היא המשנה במסכת פסחים, ואלו עוברים בפסח, כותח הבבלי וכו' [פסחים דף מ"ב ע"א]. מה הפירוש 'אלו עוברים בפסח'? מסביר רש"י, וכן הרמב"ם בפירוש המשניות, שהכוונה היא, אלו שעוברים עליהם בבל יראה ובל ימצא. התוספות שם מביאים בהתחלה את הריב"א שמפרש בדומה לפירושו של רש"י, שמש"כ 'אלו עוברים' הכוונה שזה עובר מן העולם. לדעת רש"י שזאת עבירה, דהיינו עוברים על 'בל יראה' דאורייתא.

אבל אח"כ מביאים התוס' פירוש אחר בשם רבינו תם, שאינו מסכים עם הדבר. הוא טוען, שכל הדין כאן, הוא רק לגבי תערובת חמץ. הרי איסור תערובת חמץ נלמד ממה שנאמר 'כל מחמץ', ישנו ריבוי לכך. א"כ מאיפה לנו, שעוברים על כך גם בבל יראה ובל ימצא? לכן אומר ר"ת, אכן לא עוברים עליו בבל יראה ובל ימצא. ומה שכתוב 'עוברים', פירושו שמעבירים אותו מן השלחן, דהיינו שלא אוכלים זאת, אבל האיסור הוא רק מדרבנן, ומן התורה אין איסור להשהות תערובת זאת, ואין עליה איסור בל יראה ובל ימצא.

מאידך, הרמב"ם סובר, שעוברים עליו מן התורה על בל יראה ובל ימצא. ועל זה אומר הרב המגיד, כל זה מדובר כשיש בתערובת כזית בכדי אכילת פרס, אבל אם אין בתערובת כזית בכדי אכילת פרס, מותר להשהות זאת בפסח. כך משמע מדבריו. וז"ל, ריש פרק שלישי, אלו עוברים בפסח, כותח הבבלי. ופירש רש"י ז"ל, אלו עוברים בבל יראה ובל ימצא, וכן פירשו הגאונים ז"ל. וכבר נתבאר [פ"א הלכה ו'] שרבינו פוסק, שאין בתערובת חמץ לאו באכילתו, אא"כ אכל כזית חמץ בכדי אכילת פרס. ובודאי לדבריו, הוא הדין שאינו עובר עליו בקיומו, אלא

למרות שהמגיד משנה כתב בהתחלה, שפסק זה הוא העיקר, נראה שבסוף הוא קצת מסתפק בכך. הוא כותב 'וכונת רבינו צריכה לי עיון'. נראה שבשורה האחרונה הוא קצת חזר בו.

בא מרן בכסף משנה ואומר, נ"ל שהרמ"ך צודק, אכן יש חילוק, וההיתר של 'אין בו כזית בכדי אכילת פרס' שאין בכך לאו מן התורה, הוא רק לגבי אכילה. אבל לגבי דיני 'בל יראה', הדבר שונה. הוא מסביר פה את החילוק וההבדל. הסברא היא כך, כשמדברים על אכילה, אדם שאכל כזית שלא בכדי אכילת פרס, דהיינו רק אם יאכל יותר מכדי אכילת פרס יהיה כזית, פירושו שאין צירוף בין החצי זית הראשון לחצי זית השני. זה כמו אדם שאכל חצי זית היום, ועוד חצי זית למחרת, או לאחר זמן, שאינו מתחייב על כך. אותו הדבר בנד"ד, זה לא מצטרף, ולכן הוא פטור מן התורה, וחייב רק מכת מרדות מדרבנן. אבל לגבי איסור 'בל יראה', הדבר אינו קשור לאכילה בפועל, שהרי במציאות הוא משהא את המאכל הזה. יש פה חבילה, כלי, קופסא וכדומה, שיש בה מאכל, ויש בתוכה כזית בסך הכל, הרי שהכלי מצרף את הכל לדבר אחד. א"כ, מה זה משנה, שבאכילה רגילה הדבר אינו מצטרף? זאת מבלי להיכנס לעניין, של מה יהיה אם הוא יאכל זאת באכילה מהירה, כי אפילו שבאכילה הכי מהירה הוא לא יוכל לאכול כזית בתוך כדי אכילת פרס, עדיין חייבים על כך מן התורה בבל יראה ובל ימצא. כך שיטת מרן הכסף משנה.

אלו דברים החובקים זרועות עולם, אבל רק כדי להטעים את העניין, כדאי לראות מה שכותב בעל חתם סופר [שו"ת חת"ס או"ח סימן ק"ט], בסברת העניין. כיון דהאיסור ניכר ע"י הטעם, הרי כאן חמץ לפנינו. ונהי דבאכילה אינו נאסר, דחצי שיעור אינו אסור אלא משום דחזי לאיצטרופי, והא"י דמעורב ביותר מכדי אכילת פרס, אי אפשר לבוא לידי שיעור לעולם. לכן הטעם אינו כעיקר לעניין איסור אכילה. דהיינו, אפי' שהדין הוא ש'טעם

בתערובת שיש בו כזית בכדי אכילת פרס. וזהו שכתב כגון כותח הבבלי וכו', אותן שהזכיר בפרק ראשון, שיש בהם כזית בכדי אכילת פרס. וזה הפסק הוא עיקר.

דהיינו, הרמב"ם לא הסביר זאת כאן במפורש. הרמב"ם כותב שעל תערובת חמץ, עוברים בבל יראה ובל ימצא, והוא נותן דוגמא של מורייס וכותח הבבלי. אבל בפרק ראשון אמר הרמב"ם, שמורייס וכותח הבבלי הם דברים שיש בהם כזית בכדי אכילת פרס, א"כ כשהוא מדבר על איסור בל יראה ובל ימצא, כוונתו למה שהוא אמר בפרק א'. אם בפרק א' הוא אמר שבדברים אלו יש שיעור כדי אכילת פרס, א"כ אני מבין שבדברים האחרים שאין בהם כזית בכדי אכילת פרס, מותר להשהותם בפסח. ואומר הרב המגיד, שכך הוא העיקר.

הדבר פלא גדול, כיון שהמגיד משנה בעצמו, כפי שהבאנו קודם, הסביר שם כי לאמיתו שלדבר בכותח הבבלי אין תוך כדי אכילת פרס, ומדברים רק על השהייתם. א"כ, אין בזה בכדי אכילת פרס. הרי כשדנים על איסור השהיה, אי אפשר לדון על כך, שאם אדם יאכל זאת במהירות שלא כדרך האכילה, שהרי בכל דיני התורה דנים לפי מה שנהוג בדרך כלל. זהו פלא, ואכן הכסף משנה כבר שואל זאת.

בכל אופן, המגיד משנה מביא בהמשך דבריו, יש מן הגאונים סוברים, שאפילו בפחות מכן, עובר עליו. וגם ראיתי מי שמפרש דברי רבינו כך, שאע"פ שאינו עובר באכילתו, חייב בביעורו. דהיינו, ישנם המפרשים, הוא מביא אח"כ שזהו הרמ"ך, רבינו משה הכהן, הסובר שיש חילוק לגבי לאו זה, כי הדבר תלוי האם יש בזה כזית בכדי אכילת פרס או שלא. אם אין שיעור כזית בכדי אכילת פרס, אין לאו ואינו לוקה, אבל לגבי דין 'בל יראה ובל ימצא', אפילו שאין כזית בכדי אכילת פרס, האיסור הוא מן התורה. דהיינו, הדין של 'כזית בכדי אכילת פרס' נאמר רק לגבי אכילה, אבל לא לגבי דין שהייה.

כעיקר, אבל בנדר"ד, כיון שאין פה כזית בכדי אכילת פרס, לכן אינו מצטרף. אבל לעניין 'בל יראה', אין זה קשור לדיני אכילה. כיון שיש כזית לפנינו, הוא עבר עבירה דאורייתא. כך מסבירים פחות או יותר את החילוק בעניין זה.

להלכה למעשה, יש לנו פה שתי שיטות, ויש ביניהם נפק"מ גדולה לדינא. לפי שיטת המגיד משנה בדעת הרמב"ם, רק אם יש כזית בכדי אכילת פרס, אסור להשהותו. אבל בפחות מכך, מותר. אמנם הוא לא כתב במפורש שהדבר מותר, אבל כך היא פשטות דבריו. ולדעת הכסף משנה, גם אם אין כזית בכדי אכילת פרס, עוברים על איסור דאורייתא של בל יראה.

בעל כף החיים [סימן תמ"ב סק"ג] מביא את שתי השיטות, וכותב שכל האחרונים פסקו כדעת הכסף משנה. כתב מגיד משנה וכו', ומרן בכס"מ כתב, לא שנא בין יש כזית לאין כזית בכדי אכילת פרס וכו'. וכתב העולת שלמה [אות א'], דכ"מ מדברי הר"ן, וכן עיקר. וכן נראה דעת מגן אברהם [סק"א], ואליה רבה [אות א']. וכן כתב החק יעקב [אות א'], דהסכמת האחרונים כדעת הפוסקים, אפילו דלית ביה כזית בכדי אכילת פרס, עובר בבל יראה. וכן כתב המקור חיים [אות א'], וכן כתב הגר"א, רבי זלמן [אות א'], חיי אדם [כלל קכ"א אות א'] וכו'.

לא ניכנס פה לפרטי הפרטים, מי שירצה ילמד זאת בפנים, הם דנים אח"כ האם יש חילוק בין מין בשאינו מינו, למין במינו. הרי מין במינו יותר קל, כיון שמדאורייתא מין במינו בטל ברוב. אבל מין בשאינו מינו, למאן דאמר טעם כעיקר מדאורייתא, יש בהשהיה איסור מדאורייתא.

החזון איש בסי' קי"ז אות י"ב תמה על החק יעקב, שכ' כי על טעם בלא ממשות אין איסור בל יראה וכו', ומסיק שאם יש בטעם כזית בכא"פ יש גם בל יראה.

המסקנא היא, כפי מה שכתבנו בשע"ה. כי למעשה ישנם דברים שמותר מן התורה

להשהותם בפסח, אבל מדרבנן יש איסור להשהותם. והנפק"מ בין דאורייתא לדרבנן, זה רק אם כבר עבר פסח. לגבי דיני השהיה, הדבר לא כ"כ משנה. רק אם זה יהיה תערובת חמץ שעבר עליו הפסח, אם תבוא שאלה כזאת בפני הרב, הוא יצטרך לברר בדיוק את פרטי הדברים. לכן לא נכנסתי לנושא זה פה בשע"ה.

מהו המנהג האמיתי שהיה בזה בתימן, דחיית דברי הרב פינחס קורח בעניין זה כפי שהובאו בעלון דרך התורה, ושמקור דבריו מכת הדרדעים והבנתם המוטעית בדברי הרמב"ם.

נחזור לתשובת מהר"י יצחק הלוי נע"ג, שכתב כך, לעניין מין סוכר שצריך לבדוק, אם ימצא כזית בכדי אכילת פרס, חייב לבערו. וכבר בדקנו מבלילות הסוכר, ונמצא בהם כזית בכדי אכילת פרס, וביערום. יוצא לפי"ז, שהוא פסק כדעת המגיד משנה, ולכאורה זה נגד דעת כל הפוסקים. לכאורה זאת תמיהה. אבל כדאי שנראה את לשון השאלה ואת תשובתו בפנים, [והיא נדפסה גם בצילום מתוך כת"י קדשו בס' איש ימיני כרך א' דף קס"ט – קע"ב, וע"ע שם דף ל' ד"ה וגולת]. כי כנראה הדבר איננו כ"כ פשוט. אני דייקתי, לא כתבתי שכך הוא סובר, אלא ש'נראה דנקט בפשיטות'. אולם תכף נראה בעזרת השם יתברך, שלא חייבים להבינו כך.

השאלה הזאת באה מהעיר רדאע, והשואל הוא כהר"ר יחיא בן יחיא עומייסי נע"ג. באתי בשורותיים אלו לפני מעלת כבוד תורתו, על עניין הסוכר אלמריסי, אם יש בו חשש חימוץ או לא. היו בתימן שלשה סוגי סוכר, מריסי, נבאת, ומקצקן. מריסי, זה סוכר דק, כעין הסוכר שלנו כיום כאן. נבאת, הם כמו אבנים וגושים. ומקצקן, הם חתיכות חתיכות. כל הדברים הללו, לא היו תוצרת המקום, אלא הם באו מארצות אחרות. כיון שאינם דברים שהם עשו בתימן, שאלו כדי לדעת האם יש בזה חשש חמץ או שלא. כיון שזה בא מבחוץ, הם לא ידעו כיצד זה בדיוק נעשה. אפילו הפוסקים בארצות אשכנז שדנים בעניין

קודם שיתפשט חיבור מרן השו"ע, כמו שכתב מהרי"ן בתשובותיו. וטועים המקילים, מאחר שהמנהג כדעת האוסרים. דהיינו, הוא רומז פה, זהו דבר שגם אנו יודעים אותו, שישנם כאלה שהקילו בכך. למדו שו"ע, ובפרט עם פירוש שת"ז שהתעלם בכלל מן המנהג, הוא לא כתב מהו המנהג, אבל בנו בספר רביד הזהב קצת ערער על כך. בכל אופן, היו כאלה שנמשכו אחרי זה, וסמכו על דעת השו"ע שמיקל. לכן הוא כותב, שמי שעושה כך, הרי שהוא טועה. דהיינו, הם 'חדשים מקרוב באו'. דהיינו, יש להם טעות בשיטת ההוראה והפסק. נכון שישנם פוסקים המקילים, אבל מה שכתב מרן בשו"ע, אין לו תוקף לגבינו. הוא שולל את השיטה להקל, ואומר שאין לה מקום. אינו מקבל זאת אפילו בתורת מנהג מאוחר, אלא זאת טעות.

כעת לענייננו, כתב כך. הסוכר, ודאי יש בו חשש חימוץ, ושומר נפשו ירחק ממנו. וכן נוהגים המבינים בדברי חז"ל. ולעניין שהייתו עד לאחר הפסח, מותר. אך אלמקצקן, מה שאמרנו מקודם, שהוא סוכר שעשוי חתיכות חתיכות, צריך לבדוק. אם ימצא בו כזית בכדי אכילת פרס, חייב לבערו. וכבר בדקנו מבלילות הסוכר, ונמצא בהם כזית בכדי אכילת פרס, וביערום. והייתי רוצה להאריך, אך אין פנאי, והרב יודע. ואתם שלום, יום א' כ"ח אדר א' תרפ"ט. כידוע, מהר"י יצחק הלוי נע"ג, היה טרוד בכל ענייני הקהל מכף רגל ועד ראש, לכן הוא כתב לו שענה בקיצור, וחושבני שבגלל הקיצור, אפשר פה לטעות. אבל נלך לפי הסדר.

לפני כמה שנים, הביאו זאת גם בעלון דרך התורה. ידידנו הרה"ג ברוך עוקשי שליט"א מהעיר אלעד הביא את התשובה הזאת, ודן בה. לאחר מכן בחודש סיון ה'תשס"ה וגליון מס' 122 הוא מביא הערה, בגליון הקודם, הובאה תשובת מהר"י יצחק הלוי זצ"ל בעניין תערובת חמץ, ועיין שם בהערות שניסינו לבאר את דעתו. יש לציין בהקשר לזה, את

זה, כגון בעל חק יעקב ועוד, הדבר לא היה ברור להם. היה קשה לברר זאת ממקומות הייצור, לכן היה צורך לצרף כל מיני סברות וספיקות, בכדי לפסוק הלכה האם יש בזה חשש חמץ. לכן הוא שאל את הרב יחיא יצחק הלוי נע"ג, האם יש בו חשש חימוץ או לא. הוא ממשיך וכותב, כי רבים לוקחים ממנו ומערבים בתוך שריית מי צימוקים, ועושים ממנו יין-שרף, וכן בתוך הקפה. היו משתמשים בזה למי שריית צימוקים, בשביל קידוש, וכן לעשות קפה, ושאלתו היא, האם מותר להשתמש בסוכר זה בפסח. נבאת, נראה ברור בידיהם אם יש בו חשש חימוץ, או לא. וכו'. לרבות צמאוננו להלכה ולמעשה, אריך או לא אריך. א"כ יש פה שתי שאלות. ראשית, האם מותר להשתמש בו בפסח. דבר שני, מהו להשהותו הוא ואלנבאת ואלמקצקן עד לאחר הפסח, איך משפטו.

מהר"י יצחק הלוי עונה בתשובה כך, אתה יודע כי בעניין החמץ, יש מהפוסקים ז"ל אוסרים אותו במשהו, אף שנתבטל קודם הפסח. ויש מתירים אותו בששים כשנתבטל קודם פסח. זאת המחלוקת הידועה, האם חמץ בפסח חוזר וניעור, או שלא. ובארץ התימן בכלל, המנהג כדברי המחמירים לאסור במשהו. 'ארץ התימן בכלל' היינו, בכל גלילות תימן, המנהג הוא להחמיר. זה כפי מה שדיברנו מספר פעמים בעבר, שאין הבדל בעניין זה בין המקומות והמחוזות, וכן בין בלדי לבין שאמי, כולם נהגו להחמיר. לכן בשע"ה סתמנו ולא חילקנו. ואע"פ שמרן השו"ע מהסוברים להקל, הן כתב בהקדמתו לבית יוסף בסוף ההקדמה, ואם באיזה מקומות וכו' עיין עליו. יוצא מזה, שאע"פ שהוא מיקל, נכון שמרן פסק להקל, אבל הוא לא כתב זאת לגבי מקומות שנוהגים להחמיר, אלא למקומות שאין להם מנהג. הוא כבר הקדים זאת בפתיחה לבית יוסף, שאפילו אם אני מיקל, במקומות שנהגו להחמיר לא יקלו. א"כ הוא אומר, ובארצות התימן נוהגים להחמיר,

מסויימת, ושראן במים. הסוכר נהפך לנוזל, והקמח שקע בתחתית הכוס. ושיער, את שיש כזית בכדי אכילת פרס, אסר לקיימו. ואת שאין בו, התיר לקיימו.

בקיצור, מפה יצא העגל הזה. זה המקור. הוא כתב זאת 'הוראה פשוטה', לא ש'כך הוא המנהג'. כך 'הוראה פשוטה', מה שהורו המורים. פחדתי שהוראה זו תעבור לאלעד, ולכל התימנים בכל העולם. ואכן יש כבר בלבול, חושבים ש'כך הוא המנהג'...

יתרה מכך, אשר יגורתי בא. מה שקראנו לפניכם מקודם, זה בעלון דרך התורה מלפני כתשע שנים לערך, אבל בעלון החדש ופסח התשע"ג, גליון מס' 174, ישנו שוב מאמר שכתב הרה"ג ברוך עוקשי שליט"א בעניין זה. אמנם בזמנו הערתי לו על כך, אמרתי לו שהדבר חשוד בעיני, שזה בא ממקור פסול. אבל כעת יש פה מאמר שלם על נושא זה, הוא בלי עין הרע למדן גדול, אבל פה כבר נקבע יסוד, ש'כך הוא מנהגם של יהודי תימן. לא אכנס לכל הפלפולים הכתובים פה, לכל העניינים שיש בכל הנושא הזה, ישנן כמה נקודות שאזכירם אח"כ בראשי פרקים, אבל העיקר הוא מש"כ באות ד', מנהגם של יהודי תימן, כפי שמשתקף מתוך תשובת מהר"י יצחק הלוי שהובאה לעיל, שהוא מתיר בפשיטות להשהות תערובת חמץ שאין בה כזית בכדי אכילת פרס. ובסוף אות ד' כתוב, על מנהגי יהודי תימן ודעת מהר"י הלוי לא קשה מידי, כי רבו הסוברים שאין איסור בל יראה בחצי כזית ואפילו מדרבנן, גם אם טעם בעיקר דרבנן.

יש פה נקודה מעניינת. הרי הבאנו שישנה מחלוקת האם 'טעם בעיקר' הוא מדאורייתא או מדרבנן. גם לפי המגיד משנה האומר, שאם אין כזית בכדי אכילת פרס מותר להשהות, אומרים בעל מנחת כהן והפרי חדש, שהדבר אינו להלכה למעשה, אפילו אליבא דהמגיד משנה. לפי"ז יוצא, שתשובת מהר"י יצחק הלוי, אין לה בכלל על מה לסמוך. אלא אם כן נגיד, שהמגיד משנה הוא כפשוטו. אבל

הארתו של מו"ר הרב פינחס קורח שליט"א, שכוונתו פשוטה בתכלית. אל תסתבכו במה שמהר"י יצחק הלוי אומר, הדבר ברור מאד. אל תעשו לכם למדנות, ולא פלפולים ותירוצים, זה פשוט מאד. לפי ש'כך היתה ההוראה מקובלת וידועה בארץ תימן, שתערובת חמץ בפחות משיעור כזית בכדי אכילת פרס, אין בה איסור שהייה כלל. ואף שאין זו ההוראה למעשה לדידן, מכל מקום כך היה המנהג. תודתנו נתונה לכת"ר על הארתו.

כשראיתי בזמנו את ההארה הזאת, ממש השתוממתי. הדבר פלא עצום. זאת לא שמענו ולא ראינו. איך דבר כזה היה הוראה פשוטה בתכלית? 'הוראה מקובלת וידועה בארץ תימן?' מעניין, אף אחד לא כתב זאת? וכך היה המנהג? איך לא שמענו ולא ידענו את המנהג הזה?

האמת היא, בלא"ה מה נפשך. מיניה וביה. לא הבנתי את הרישא ואת הסיפא. אם כך היה 'המנהג בארץ תימן', א"כ מדוע 'אין זו ההוראה למעשה לדידן'? מה קרה? וכי בארץ ישראל ישנה 'תורה חדשה'? אם כך הוא מנהג תימן, א"כ מה נפשך, גם בארץ ישראל צריך להיות אותו המנהג. מה ההתפתלות הזאת? אלא שזאת התחמקות, אולי בכדי שלא יתפסו אותם שהם מקילים יותר מדאי. אבל העיקר לגופו של עניין, דבר כזה? 'הוראה מקובלת וידועה'?

כמובן, הדבר היה חשוד מאד בעיני. אמרתי לעצמי, צריך לחפש את הכיוון, ב'מקום המועד לפורענות'. צריך לחפש זאת, בפירוש של הרב יוסף בן דוד [קאפח] על הרמב"ם. צילמתי את הדף, ושם [ספר זמנים דף שכ"ו] כתוב כך, כך היתה הוראה פשוטה בתימן, שכל שאין בתערובת כזית בתוך כדי אכילת פרס, הורו בפשיטות שמותר לקיימה. ודכירנא כד הוינא טליא, ששאלו את סבי [שהוחרם בירושלם עיקות ע"י כל גדולי ישראל. העורך], על מיני סוכריות שהובאו מחו"ל, שהיה בהן תערובת קמח, אם מותר לקיימן? לקח מהן כמות

אכילת פרס או אין כזית בכדי אכילת פרס. בכל אופן, אבל כך הוא כותב. הרי המשנה במסכת ביצה [דף ב' ע"א] אומרת, בית שמאי אומרים, שאור בכזית וחמץ בככותבת. ובית הלל אומרים, זה וזה בכזית. אומרת הגמרא [שם ז' ע"ב], לגבי אכילה כולי עלמא לא פליגי שזה בכזית. השאלה היא, רק לגבי הביעור, האם השיעור הוא בככותבת, או בכזית כמו באכילה. שואל בעל שאגת אריה, לכאורה מה נפשך, אם מדובר על שיעור גדול, הרי בלאו הכי זהו 'לאו הניתק לעשה', א"כ אינו חייב מלקות. ואם מדובר על שיעור קטן, הרי חצי שיעור אסור מן התורה, א"כ למאי נפק"מ לגבי ביעור? לכן הוא מחדש, מפה ראייה, שאין באיסור 'בל יראה' דין של חצי שיעור [שאג"א סימן פ"א]. ולפי דבריו אלו, הוא מנסה כאן לתרץ את עניינינו.

אבל הדבר החשוב יותר, זה מה שכתוב כאן בסוף, לגבי ההלכה למעשה. פה בעלון הוא רוצה לומר במסקנא, שאין ראייה מהתשובה הזאת להגיד שהדבר מותר. כי כל מה שמדובר בתשובה, אם יימצא כזית בכדי אכילת פרס או שלא, אין המדובר על תערובת, אלא שיש בשקים קמח. ואם מדובר שרק בגלל השקים נתערב קמח בסוכר, בודאי שאינו נותן טעם, וממילא יוצא שכל הנידון הוא מצד חזר וניעור. דהיינו, אין פה נידון מצד טעם. כי אם יש טעם, בודאי אמרין טעם כעיקר, ואסור להשהות. אבל מה שבתשובה הוא התיר, זה רק בגלל הקמח של השקים.

כך כתוב בעלון דרך התורה בסוף באות ה', בתורת סברא, בלילות הסוכר שנמצא בכזית בכדי אכילת פרס, יש בו איסור שהייה ואפילו מדאורייתא. ואף שבודאי שיעור כזה גם יש טעם חמץ במאכל, ובכהא"י גוונא גם אם אין כזית חמץ בכדי אכילת פרס יש איסור בשהייתו. אכן אם רק משום טעמו, היה איסור שהייתו מדרבנן, ועתה דאיכא כזית בכא"פ איסור שהייתו הוא מדאורייתא. אבל אלמקצקן, שאין בו כזית חמץ בכדי אכילת פרס, ואפילו טעם חמץ אין בו, רק

הפרי חדש שמביא את דעת המגיד משנה וסובר שהעיקר כמוהו, כנגד הכס"מ, אבל הוא אומר שמדרבנן עכ"פ זה אסור. הפר"ח מאריך מאד בנושאים הללו, אבל בסוף הוא כותב, לעניין הלכה, העיקר כמו שכתב המגיד משנה, אם יש כזית בכדי אכילת פרס, עובר וכו', אבל בסופו שלדבר הוא כותב, מכל מקום, אפילו דתימא דליכא בל יראה, מדרבנן מחייב לבערו [פר"ח סימן תמ"ב, אות א' ד"ה ולעניין]. בקיצור יוצא, שמנסים פה להיתפש על דבר שכמעט אין לו שום בסיס, מנסים לתרץ זאת בכל מיני פלפולים ודוחקים, אבל זה כבר נהיה 'מנהגם של יהודי תימן'...

אולם כבר אמרתי לכם, זה הדבר שהפחיד אותי, שישתמשו הוראות בטעות. לצערינו, הדור שלנו חלש. מסירת המסורת, עלולה לקבל השפעות ממקורות זרים. וכבר שמעתי כמה תלמידי חכמים נוספים, שגם הם כבר חושבים כך. נתפס להם הדבר הזה. עוד מעט אני אברר לפניכם בס"ד שהדבר אינו נכון, אבל לבינתיים אני מסביר מה החשש שלי.

במלים אחרות, צריך לעשות לזה 'ביעור חמץ', זה מה שברצוני לומר ב'שורה התחתונה'. דהיינו, כל הספרים מהסוג הזה, הם ודומיהם, צריכים ביעור. אסור לעיין בהם ואף לא להחזיק אותם. לצערי, אני מתפלא שישנם לומדי תורה המעיינים בהם, כי למעשה הם משתבשים, מקבלים כל מיני דעות זרות, גם בהלכות, ואפילו הלכה למעשה, ועוד מעט נברר שזאת טעות, זהו שקר וכזב, ואין לזה שום בסיס.

בכל אופן, ראשית אמרנו שהפר"ח והמנחת כהן טוענים, שגם אליבא דהמגיד משנה, הדבר אסור מדרבנן. אמנם בעלון דרך התורה הוא מנסה ליישב זאת, א"כ איך בכל זאת מהר"י יצחק הלוי פסק להקל? הוא מביא את בעל שאגת אריה סי' פ"א, וגם בספרו גבורת ארי [יומא דף ע"ד עמוד א'] שכותב, שב'בל יראה' אין דין של חצי שיעור. הדבר לא סותר אחד את השני, כיון ששם מדברים כשיש ממש חצי שיעור, אבל כאן מדברים אם יש כזית בכדי

שאסור לאכלו מדין חוזר וניעור, אין איסור בשהייתו אפילו מדרבנן. הוא עושה פה חילוק, מן הקצה אל הקצה. דהיינו, הנידון בכשיש כזית בכדי אכילת פרס שזה אסור, זה בגלל שיש טעם. אבל הנידון בכשאין כזית בכדי אכילת פרס, לא מדובר שיש טעם, אלא שזה קמח שנמצא בשקים והתערב בסוכר, שאינו נותן טעם.

לפענ"ד, זה לא הפשט, והדבר אינו נכון בכלל. דהיינו, לגבי הסוכר הרגיל, הסוכר הדק שכתב בהתחלה, ששמו מריסי, אכן שם החשש הוא מצד השקים. אבל כאשר הוא בא לקראת הסוף לדון על המקצק, פירושו שזה סוכר שארזו אותו עם קמח בכדי לייצבו, לאכלו מעין סוכריות. פה במקצק הוא אומר, נבדוק אם יש כזית או אין כזית. וזה בעצם בדיוק כפי מה שההוא סיפר על סבו. הרי הם [מהר"י יצחק הלוי, וסבן] היו באותה העיר ובאותו מקום, יתכן שהם בדקו זאת ביחד, מסתבר שזה היה כך, כי הרי הם היו בקשרים. א"כ הם עשו בדיקה פשוטה. זה לא כמו בזמנינו, שהמאכלים מורכבים מהרבה דברים. הדבר היה פשוט מאד, אם אתה שם סוכר בתוך מים, הוא נהפך לנוזל. אבל בגלל ששמו קמח בכדי להקשותו, א"כ כדי לבדקו הם שמו זאת בתוך המים, הקמח נפל ושקע למטה, והסוכר נמס. אם כן הם עשו השוואה אחד כלפי השני, בכדי לבדוק כמה קמח היצרן שם פה, האם יש כזית בכדי אכילת פרס או שלא. זה מה שאמר מהר"י יצחק הלוי לבדוק. יוצא לפי"ז, שצריך לקחת את סוג הסוכר הזה, ולבדוק חבילה חבילה אם הם באים ממקורות שונים, כי אולי ישנם הבדלים בצורת הייצור. אבל אם לא היה בזה כזית בכדי אכילת פרס, אפילו שהקמח נותן טעם בסוכר, רק שלא היתה כמות גדולה, לכאורה הוא היה מתיר אותו.

אם כן, הפירוש שהוא מנסה לפרש פה, הוא דחוק. אולי לגופו של עניין זה טוב, כיון שבסוף הוא הגיע למסקנא כזאת, בבחינת כוונתה ולא

מטעמיה, כי זה לא הפשט. מהר"י יצחק הלוי, בודאי שלא התכוון לזה. אבל חושבני כך, הרי אמרנו שמהר"י יצחק הלוי קיצר. דהיינו, הוא כתב רק את הצד של החומרא, שאם יש כזית בכדי אכילת פרס, חובה לבערו. אבל מה יהיה, אם אין כזית בכדי אכילת פרס? פה הוא שתק, לא אמר דבר. אינני יודע איך היה הסיפור, לא פירטו זאת בשאלה, אבל יכול להיות שהיה פה לסוחרים הפסד מרובה. לכן הוא אמר כך, אם יש כזית בכדי אכילת פרס, את זה בודאי חייבים לבער. אבל בפחות מכך, יש בזה מחלוקת, י"א שכן וי"א שלא, לכן אני משאיר זאת להחלטתכם. הוא לא כתב במפורש שזה מותר. וזה גרם לטעות.

לגבי מה שאמרתי לכם מקודם, על הרב יוסף בן דוד [קאפח] שכן כתב זאת במפורש, ושהביא בשם סבו, 'את שיש כזית אסור, ואת שאין בו התיר', ברצוני להגיד לכם, שהדבר לא מוסמך משתי סיבות. ראשית, אתם יודעים בן כמה הוא היה באותו זמן? סבו נפטר כשהיה בגיל שתים עשרה או שלש עשרה. הוא מספר סיפור על מה שאירע כשהיה ילד קטן. מה הוא זכר? האם אכן הוא התיר? או שאמר להם, אם אתם רוצים תתירו? פה כבר בהחלט יתכן שאין דיוק בדברים.

אבל יש דבר חמור מזה, שאי אפשר לסמוך על הדברים שהוא אומר. זהו נושא חמור מאד, שחושבני שזאת נפק"מ היום בבתי דינים, הסומכים על איזו הוראה שלו.

באבן העזר ישנה סוגיא, של אשה הטוענת 'מאיס עלי'. דהיינו, אשה שאומרת שאינה רוצה את בעלה, כי הוא מאוס עליה, אינה מסוגלת לסבול אותו. זאת שאלה קשה מאד, וכמובן שההלכה היא, שאין הבעל מגרש אלא לרצונו. אי אפשר לכפות אדם לגרש. אשה מתגרשת בעל כרחה, כך מנהגינו. רבינו גרשום עשה תקנה, שלא לגרשה בעל כרחה. אבל מצד ההלכה ודאי שהיא מגורשת, וכך

כעת תשמעו דבר פלא עצום, רק בכדי שתראו כיצד חוסר ההבנה שלהם. לפני שהוא מביא את ה'הוראה הפשוטה הזאת' בעניין כזית בכדי אכילת פרס, הוא כותב בפירושו לרמב"ם דברים ממש ללא שום יסוד. כל המפרשים דנו בדעת רבינו, האם דוקא כשיש כזית בכדי אכילת פרס, ולעניין ביעור אפילו פחות. כולם התעלמו כליל מדברי רבינו בפירוש המשניות, דדוקא כשיש כזית בתוך כדי אכילת פרס. תשמעו פלא עצום. הוא אומר, כל המפרשים, מה אתם מתווכחים בדעת הרמב"ם? האם הרמב"ם אומר דוקא כשיש כזית בכא"פ? כתוב במפורש ברמב"ם בפירוש המשניות, שזה רק אם יש כזית בכדי אכילת פרס.

אמרתי לעצמי, 'אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה'. כיצד נעלם מגדולי ישראל דברי הרמב"ם בפירוש המשנה, שכתוב כך במפורש? א"כ בואו נקרא מה כתוב שם. המשנה אומרת כך, ואלו עוברין בפסח, כותח הבבלי ושכר המדי וכו'. זה הכלל, כל שהוא מין דגן, הרי זה עובר בפסח. הרי אלו באזהרה, ואין בהם כרת. אומר הרמב"ם בפירושו כך, עניין 'עוברין', עוברין עליהם בבל יראה ובל ימצא. וכו'. זה הכלל כל שהוא מין דגן, כוונתי בזה, כל דבר שיש בו מין ממינו חמשת המינים, עובר עליו בפסח. אבל בלי מים או במי-פירות, אינו עובר ומותר לאכלו. לפי (שהעיקר) [שהכלל] אצלנו, מי פירות אין מחמיצין. בסדר. עכשיו תשמעו, ומה שאמר 'הרי אלו באזהרה', כלומר, האוכל אחד מאלו שיש בתערובת דגן. לפי (שהעיקר) [שהכלל] אצלנו, על חמץ דגן גמור ענוש כרת, ועל עירובו בלאו. וכל זה, בשהיה בחמץ המעורב, כזית בכדי אכילת פרס, שאז מתחייב האוכל את התערובת הזאת מלקות. אבל אם היה בשיעור הדגן שבו פחות מכן, אינו חייב על אכילתו מלקות, אבל אסור לאכלו. [ישנן כמה גירסאות בפי' המשנה, כי ישנם כמה תרגומים כידוע. והבאתי כאן לפי הנדפס

אבותינו נהגו. אבל האיש, לכולי עלמא אינו יכול לגרש בעל כרחו. אין האיש מגרש אלא לרצונו. הרמב"ם סובר [הלכות אישות פי"ד הלכה ח', ובתשובותיו ס"ס ל"ד], שאשה הטוענת מאיס עלי, כופים את הבעל בשוטים לגרשה, בעל כרחו. כל הפוסקים אינם מסכימים איתו, ואומרים שזהו גט מעושה. ואשה הנישאת על פי גט כזה, הבנים הם ממזרים. רח"ל.

ביביע אומר [ח"ג אה"ע סימן י"ט אות כ"א], הביא כי שאל אותו על כך, והוא אמר לו שבתים נהגו כפי דעת הרמב"ם. ועל סמך זה נעשו מעשים, ומסתמא גם אחרי כן.

כבר פירסמנו בזמנו בחוברת פעמי יעקב [גיליון מנחםאב ה'תשס"ד עמ' צ"ג], שהדבר שקר וכזב. לדוגמא, הרב חיים חובארה זצ"ל, שהיה דיין כבר בתימן וגם פה בא"י בירושלם, הוא היה ת"ח חשוב, והוא אמר במפורש שזה שקר, ושגם סבו לא עשה כך, הוא לא נהג בזה כדעת הרמב"ם. ולמעשה ישנן ראיות מהרבה חכמי תימן, שאף אחד לא הסכים לכך. רק במקום עיגון, אולי. או במקרים קשים מאד, בעל מוכה-שחין וכדומה, שסמכו על כך. אבל להגיד הוראה כזאת, הלכה למעשה, בדבר חמור כזה? אפילו חכמי תימן לא קיבלו בזה את הוראת הרמב"ם, וכך גם משמע ממהרי"ן בהרבה מקומות.

כתבתי שם כך, כשנודע להרב הגאון חיים חובארה זצ"ל (ששימש בדיונות כבר בתימן, ולאחר מכן בא"י בירושלם ובבאר שבע), השיב, כה תאמרו ליוסף, שקר בימינך ושמאלך. ראינו שלא היה נוהג כך, אפילו אבי אביך. ואני המשכתי וכתבתי, ואנחנו לא נדע מה נעשה לרבני הספרדים והאשכנזים, שלא בקיאים היטב בענייני התימנים, ולא מבדילים בין תכלת לקלא אילן. אח"כ ראיתי שהוא בעצמו כותב, שכך הקבלה שקיבל מזקני הדור. וביררנו מכאן לשם וכו', ובסוף התברר שהקבלה הזאת היא בסה"כ מסבו ומעוד מישו בחבורה שלהם. במלים אחרות, הם ניסו לקבוע כל מיני מנהגים ודברים, כפי דעת הרמב"ם.

בהוצאת מכון המאור שהיא הטובה שבכולן. אבל הכל הולך אל מקום אחד, ואין נפקא מינה להלכה, עכ"פ לגבי נדון דידן. בדקתי אפי' את המקור בכת"י בלשון ערבי, שם כתב הרמב"ם במקום "שאז" מתחייב, וראיתי שכתב וחיניד. נמצא כי אין שום הבנה אחרת. אני קורא זאת ושוב קורא, ומנסה להבין, איפה כתוב פה שיש בל יראה ובל ימצא רק בכזית בכדי אכילת פרס? אינני מוצא זאת. נכון, הרישא מדברת על 'אלו עוברין בפסח', שעוברין בבל יראה ובל ימצא, כאן הרמב"ם מדבר על התערובת. אבל בסוף, 'הרי אלו באזהרה', הסיפא של המשנה כבר לא מדברת על בל יראה ובל ימצא, הלא המשנה אומרת 'הרי אלו באזהרה ואין בהם כרת', העובר על בל יראה ובל ימצא בודאי שאינו חייב כרת, א"כ הסיפא של המשנה מדברת על איסור אכילה. ברישא של המשנה מדובר על בל יראה ובל ימצא, ובסיפא מדובר על איסור אכילה, והרמב"ם אומר זאת במפורש, 'ומה שאמר הרי אלו באזהרה, האוכל אחד מאלו שיש בתערובת דגן, אז אמרינן שזה דוקא אם יש כזית בכדי אכילת פרס, ואם לאו זה מותר. כאן מדברים על אכילה. חמש פעמים חזר הרמב"ם על העניין שמדובר באכילה. אבל על בל יראה ובל ימצא, מאן דכר שמיה? חושבני שהמסקנא ברורה, אם מישוהו לא מבין את פירוש המשניות להרמב"ם, אעפ"י שחזר עליו ארבעים פעם לפי דבריו בהקדמתו, בודאי שלא יבין מה היתה 'הוראה פשוטה'... מה הורו, ומה לא הורו. ובפרט, שהוא היה ילד קטן. א"כ איך אפשר לסמוך על זה? אתמהא. אני מלא התפעלות כיצד מאן דתנא לה ארבעין זמנין [עכ"פ לדידיה], שצריך להיות כמאן דמנחא ליה בכיסתיה, ולא הבין דבר פשוט כזה. ולא עוד, אלא שכגודל לבבו מדמה לחלוק כלאחר יד על גדולי ישראל, ולדחות דבריהם, הן בנ"ד, הן בשאר עניינים. וכמו שכתבתי כבר בס"ד במקומות אחרים. אין זאת אלא שמן השמים לא סייעו אותו, אדרבה הכשילוהו. בדרך שאדם רוצה לילך,

בה מוליכים אותו. וכל בעל נפש יתן הדבר אל לבו. אין זולתו אף אחד מחכמי תימן שכתב, שישנה כזאת הוראה, וק"ו שלא 'הוראה פשוטה'. ויותר מכך קשה, כיצד הם כולם התעלמו מהשתילי זיתים, שהוא ממארי דאתרינן, שכתב במפורש כפי דעת הכסף משנה. זה לשונו, בין יש בו כזית בכדי אכילת פרס ובין אין בו. וכן פירש הרב כסף משנה סתמיות לשון הרמב"ם בפרק רביעי. ונראה לענ"ד, שכך כוונתו כאן, שהעתיק לשון הרמב"ם. וכן פסק טורי זהב [ס"ק א'] וטעמו שהרי הן תמיד לפנינו. יש לפניך כזית, אמנם זה לא בתוך כדי אכילת פרס, אבל הוא נמצא פה, והכל מתחבר לכזית. א"כ כך מסביר הכסף משנה את הרמב"ם, והשו"ע העתיק את הרמב"ם, משמע שהוא מתכווין כמו הרמב"ם. זהו בדיוק כפי שבעל שער הציון, המשנה ברורה, פירש בדעת מרן. כמה מחכמי תימן כתבו הגהות על השתילי זיתים, כפי שהדפסתי אותם בקובץ זכור לאברהם, שנת התשנ"א, והנה גם הם עברו על עניין זה בשתיקה כהודאה. שמע מינה. מהר"ח כסאר בספרו שם טוב פ"א מחמץ ומצה הל"ח לא כתב אלא שכך נראה מדברי הרמב"ם פט"ו ממאכלות אסורות, אך לא כתב מצד מנהג. כי אין בזה מנהג ידוע, רק דעתו כך. יתרה מכך, ישנה תשובה מפורשת של גאון עוזנו מהרי"ץ, וגם שם רואים כך, ומהרי"ץ כבר מדבר על 'מנהג'. בתשובתו המפורסמת והארוכה בעניין חוזר ונייעור וחלק שני, סימן ק"פ, כותב מהרי"ץ בזה הלשון, מפורסם בעם, לאסור אכילת הסוכר בפסח, מטעם דחוששין אולי יש בו חשש עירוב חמץ, ואע"פ שנתבטל קודם הפסח. ואע"פ שיש בו הרבה ספיקי ספיקות להתיר, כדכתב הרב חק יעקב סימן תס"ז ס"ק כ"א, ואפילו הכי אין מניחים ממנו עד הפסח כלום. מהרי"ץ רוצה להוכיח לגבי הסוכר, כי אפילו שנתבטל לפני פסח, לא סמכו על זה. וכך הוא המנהג. אמנם יש

בצד, במקום סגור, ולא מכרו אותו לגוי. אין צורך. דהיינו, עצם זה שלא היתה אז זהירות מחמץ, אולי כשפתחו זאת נכנס שם קצת פירור חמץ, כבר לא השתמשו. לא שיש ודאות שיש שם חמץ, וגם אם יש שם חמץ, הרי הוא פחות משיעור כזית.

יוצא להלכה למעשה, כל דבר שיש בתוך הכלי שיעור של כזית, גם אם הכזית מפוזר בתוך כמה וכמה זיתים, אפילו הרבה זיתים יותר ממנו, כיון שהכל נמצא בתוך הכלי הרי שהוא מצרפם, ולכן אסור להשהותו בפסח. אפשר כמובן להכליל זאת במכירת חמץ, ואפילו לכתחילה. ובפרט שאפשר לצרף פה כמה וכמה ספיקות, ובכללם דעת האומרים שכזית הוא כחצי ביצה, ולא פחות.

אבל מה שכן, אמרתי לכם שצריכים לעשות עוד 'ביעור חמץ', מסוג נוסף, והדבר פשוט מאד. לצערי יוצא לפי"ז, שהרב פינחס בן יוסף [קורח], ניסה להכניס לנו מ'הדלת האחורית', לציבור בני התורה, דעות שבאות ממקורות בלתי רצויים. כל הספרים שיצאו מהם, מחוץ למחנה מושבם. גם באופן פרטי, וקל וחומר בבתי מדרשות, שלא יכשלו בהם רבים.

ואכן מצאתי לכך בסיס, בספר זכרון לרב יוסף בן דוד [קאפח], רמת-גן התשס"א, הביאו שם [בדף 352] קינה שהוא חיבר, כמובן שמו לא כתוב במפורש, אבל תכף תשמעו, ותראו איך שהוא כותב. כתוב פה בסוף שהוא 'מתלמידי הרב'. יש פה ספר שלם עליו, מהתלמידים שלו, כמו שהוא תלמיד שלו, הולך בדרכו. ותראו איזה דברים הוא כותב עליו, ניטל נזר חכמיד, בחיר קהליך. רבינו יוסף הוא המשביר, הוא השליט, וכו'. רבינו יוסף הוא הרועה הנאמן, לעדרים צמאי דעה. מישוהו מבין את המליצה? אתם מכירים ביטוי כזה? "עדרים צמאי דעה"? המלה 'צמאי' הפסיקה, כדי לטשטש ולבלבל את הקורא. אבל כל אחד מבין, מי שיש לו מח בקדקדו, שהכוונה ל'דרדעים', עדרים עם הדעה... הוא המנהיג שלהם כידוע. יחיד בדורו, נפש שלימה

הרבה ספיקות להתיר, אבל במציאות, 'אין מניחים ממנו עד הפסח כלום', דהיינו לפני פסח מבערים אותו. זולתי אם הוצרך אחד לרפואה. אם למישהו יש אונס. שלוקחין לו מאותו סוכר שקוראים לו נבא"ת, שהוא חתיכות כמו אבנים כמו המלח, מטעם שאומרים שכבר ניסוהו רבים, ולא אשכחו ביה שום חשש חימוץ, וכמו שכתב גם בן הרב בני חיי ז"ל. ואעפ"כ אין אוכלים ממנו רק לרפואה, מפחד ורתת איסור החמץ. א"כ הוא כותב במפורש, שלא משאירים ממנו עד הפסח כלום, אפילו שבעצם לא מצאו בו שום חשש חימוץ, בכל זאת ביערוהו מפאת החששות. א"כ כיצד עכשיו באים ואומרים לנו, שאם יש כזית פחות מכדי אכילת פרס מותר להשהותו? יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא!?

מכל האמור לעיל, הרי שאין שום צד להקל, לכן בשלחן ערוך המקוצר סתמנו. וכמו שעשה כבר מהר"ש גאנצפריד בעל קיצ"ע המפורסם. הרי בעצם, אם יש בתערובת פחות משיעור כזית חמץ, צריך להיות שזה מותר. כל הנידון הוא, האם צריך כזית בכדי אכילת פרס, או שלא. אבל בפחות מכזית, בעצם מותר להשהותו. אולם בדרך כלל, קשה לשער דברים כאלה, ובפרט לדין שהשיעור כזית הוא קטן. הרי אנו לוקחים את שיעור כזית, כרביע ביצה, או כשליש ביצה. לא כחצי ביצה. לפעמים זאת קולא, ולפעמים חומרא. בנושא שלנו זאת חומרא. א"כ יוצא, שהשיעור מאד קטן, ולכן צריך לחשוש. אם יש חשש כזה, בזמנינו הדבר אולי הרבה יותר קל, כי אפשר למכור זאת לגוי. אבל בעבר, שאבותינו לא עשו 'מכירת חמץ' לגוי כמעט, כי גמרו וביערו הכל מלפני הפסח. וישנם דברים שלא משתמשים בהם בפסח, כי אולי יש בהם תערובת.

זכורני מימי חרפי את אבא מארי זצוק"ל, כל דבר שפתחו אותו לפני הפסח, כגון בקבוק יין וכדו', אפילו שלא נגעו בו בחמץ, כבר אסור היה להשתמש בו בפסח. הוא הורה לשים זאת

בהשקפת התורה, תלמיד הרמב"ם, דעה טהורה מכל חכמי התורה. לא אאריך בפרטים. המרצע יצא מן השק. בקיצור, 'אב"י' חתום בסוף.

והתגלה הסוד, שזהו ראשי תיבות 'אחיעזר בן יוסף'. פירוש, אחי עזרא בן יוסף. דהיינו, לא אגיד מי אני, אבל אח שלי הוא עזרא, מכירים אותו. ואבא שלי זה יוסף. וגם הוא 'מתלמידי הרב'. [הוא בעצמו סיפר זאת למקורביו בלחישת, כי הוא החתום בשם הנסתר 'אב"י', כיסוי על גבי כיסוי. אבל פענחוהו הוא אחיעזר בן יוסף. בזאת פייס אותם על שהוא מסוה את דעותיו האמיתיות, ולא מפרסם ברבים, מתוך חששות שונים. אבל הוא משאיר עקיבות "לאנשי שלומי". בשיחתו עם האברך ל"מ אישר זאת בפה מלא, כי הוא הוא אחיעזר בן יוסף, שחיבר את הקינה דלעיל, אחרי שנפטר המנהיג שלהם להספידו. וכך גם ענה מיד ובפשיטות עורך ספר הזכרון דלעיל ז"ע, כי אב"י זה ר"ת אחיעזר בן יוסף, וכיבד את רצון המחבר להישאר עלום-שם, כי מתחבא בבונקר בבניברק. הדברים מוקלטים במלואם]. בקיצור כפי שאמרתי לכם, צריכים פה זהירות גדולה, ועל הדברים הללו צריכים לעשות 'ביעור חמץ'. מגזע "מורינו הישיש" כמו שלא התביישו להדפיס שחור ע"ג לבן, בשו"ת שלו אמרי יוסף [קורח] סימן ג' דף תקכ"ח, בתוך ספר ענף עץ עבות.

כואב לי עד מאד שבני תורה נכשלו בזה, לא ידעו מאיזה מעיין נרפש הם שותים, הכניסו להם דעות זרות. אבל אני רואה שהדבר הולך ומשתרש, ואם לא נעמוד על כך, לאחר מכן נעמוד בפני שוקת שבורה. כי הדברים הללו קצת חדרו, והם יכולים להיות אפילו להלכה למעשה. חששתי אולי לא כדאי לפרסם זאת, אבל ראיתי שחז"ל לא נמנעו בש"ס מלהביא דעות הצדוקים בפירושי המקראות, ולדחות אותם. מצאו צורך להנציח זאת לדורות. כן הדבר הזה.

שאלה מהציבור: מי הסמיך אותו לרב? תשובת מרן שליט"א: אני בודאי שלא... שאלה מהציבור: בנושא של "מאוס עלי", אי אפשר להקל?

תשובת מרן שליט"א: חס ושלום. אסור להקל. לצערנו הם הכניסו לדיונים ולרבנים, שהתימנים מקילים בזה, ועל סמך זה מכניסים את הבעל לבית הסוהר, והוא חייב לתת גט, וזהו 'גט מעושה'. הם אומרים 'כדעת הרמב"ם', בזמן שכל חכמי תימן התנגדו לכך. גם טעות זו הם השרישו בציבור. אבל ברוך ה', טוב שבאוצר הפוסקים כרך עשרים וסימן ע"ז סעיף ב' דף 46], הביאו בהערה את מה שכתבתי, שהישגתי ע"ד הג"ר עובדיה יוסף ביביע אומר הנז' לעיל, כי הדבר התפרסם בחוברת "פעמי יעקב", כדלעיל ד"ה כבר. א"כ לפחות ידעו שהכחשנו זאת. שהוא הטעה את הרב עובדיה וחבריו. אבל זהו מכשול שנכנס לציבור. נושא זה נכנס יותר חזק, אבל ישנם עוד דברים אחרים. בשע"ה הלכות כתובות פירטתי עוד דינים והלכות כמותם. כאן בשיעור דיברנו רק על שני דברים, אבל מובן כי אלו הן רק דוגמאות.

אני רק נותן לכם מספר דוגמאות, אבל ברור לי על הרבה דברים ששמעתי, והתפלאתי מאיפה זה בא, עד שהבנתי שהמקור בא מהם. הם ניסו להכניס לציבור שלנו הלכות ומנהגים, אפילו בנירתורה ששואלים אותם [כלשון צאצאי תושבי העיר צנעא] והציבור וההמוניים בפרט, אינו יודע בדיוק מאיפה זה בא, ומהיכן הם שואבים.

יש דברים שאולי הם שוגגים בהם, דהיינו נדמה להם שכך הוא המנהג, מאחר שכך נהגו בביתם וסביבתם חשבו שזהו המנהג הבלדי וכו', מחוסר ידיעה, כי דבר זה נוהג אצלם כבר שלוש דורות [פינחס בן יוסף בן שלום, ועד כאן תחום שבת. שלום בתחילה היה משלנו כרגיל, ולבסוף נטה אביהם, וחיבר איגרת נבוכים בשבח אותו ישיש וכו'. הוא גם כתב את תכלאל קדמונים, וחכם אחד טען לי שיש שם בהעתקתו כמה זיופים. הוא הראה לי צילום

ממוני, כיון שהם מובלעים בתוך ספרים אחרים, ובטלים במיעוטם, אחת הנה ואחת הנה. ואסיפת דברי הפוסקים בכגון דא, בספר עמק המשפט זכיות יורשים, ובספר משנת זכות היוצר דף ל', ועוד. כנלע"ד בפשיטות.

זאת ועוד אחרת, תועלת נוספת שיצאה מכך, שלא יזייפו כשיידפס, דברים שלא נוח להם. נודע לי כי בנו של רפ"ק טען כי שקר נכתב בהקדמת שו"ת פעולת צדיק החדש [עם פי' נזה צדיק] שמהר"ח קורח פיאר את ג"ע מהרי"ץ בתואר נר ישראל באחת מתשובותיו יעו"ש. והנה ידידנו הרה"ג איתמר כהן שליט"א עד כשר, המאמת את דברינו, כי כן ראה בעצמו בכתב ידו של מהר"ח קורח הנז', שכתב עליו נר ישראל. ומהלכם כי נזעקתם לשוא, ולמה תכבו את נר ישראל?

עניין חלוקת כזית למסובים בליל הסדר בין ברכת המוציא לברכת על אכילת מצה, ודין ברכה על מצה ומחצה בכל ימי הפסח.

נושא אחר שנוגע למעשה בליל הסדר, בעניין של חלוקת הכזית למסובים. הנני רואה שהזמן כבר קצר ואין כ"כ פנאי לדבר על כך, מי שירצה יראה את ההלכה למעשה בשע"ה. אבל הדבר שחשוב לדעת, כי בכל שבעת ימי הפסח, אנו נוהגים לבצוע על מצה ומחצה.

יסוד הדבר הוא עפ"י שיטת הגאונים והרמב"ם [חמץ ומצה, פרק ח' ה"ו], שבפסח אין דין 'לחם משנה'. הרי"ף מסביר זאת, אתא לחם עוני, וגרעיה ללחם משנה [פסחים דף כ"ה ע"ב מדפי הרי"ף]. לכן גם ביו"ט, ובכל סעודות שבת, וק"ו בחול המועד, אנו בוצעים על מצה ומחצה, על שלימה ופרוסה. ישנם בזה מנהגים שונים, אבל אקצר כעת ואומר רק את המנהג העיקרי שהכי ראוי לעשותו, לוקחים שתי מצות, בוצעים את העליונה, נשאר אחד וחצי, ובוצעים מזה ומזה. דהיינו, בליל הסדר שצריך כזית, לוקחים חצי כזית מזה וחצי כזית מזה.

למעשה, נפוץ אצל הרבה תימנים, לעשות שלש מצות בליל הסדר. מהרי"ץ אומר ואגדתא דפסחא, ריש סדר מוציא [שלוקחים שתי מצות,

מכת"י מהר"י בשירי, שכנראה העתיק ממנו, והנה יש שם קדושת כתר יתנו לך במוסף שבת, וא"כ המעתיק בתכלאל קדמונים דף ס"ט ע"ב השמיט ושינה מלים מעצמו. כמזכין יש שם במהר"י בשירי בסדר האשמורות את פסקת כת יש למעלה וכו', והוא השמיט. אך צריך אני לבדוק זאת לעת הפנאי, אם אמת נכון הדבר]. אבל בודאי יש דברים שהם מזידים. איך שיהיה, חייבים לעקור מן השורש את הדברים הללו, ובהקדם. לבדוק כל דבר, ולא להאמין. פתי יאמין לכל דבר [משלי י"ד ט"ו].

בעניין הדפסת שו"ת מהר"ח קורח.

אגב אורחא, נוסף לכתוב כאן במאמר מוסגר, כיון שהם מצאצאי מהר"ח קורח וצוק"ל, לכן ספריו עברו בירושה מדור לדור. חלקם הגיעו לידי מארי אלעזר קורח זצ"ל שהיה גר ברמת עמידר (רמת-גן) וממנו עברו ליד בניו, שאחד מהם בבני ברק ואחד ברעננה. הם הראו זאת לאנשים מסויימים, שהדפיסו לעצמם מתוכם, ובכללם עיינתי גם אני בכתבי ידו. בזמן האחרון, הגיעו לידי של רפ"ק, והוא כתב על כך בקובץ הלכה (ומסורה) [צ"ל ומוסרה] י"ב טבת התשע"ג דף כ"ח (ואולי בעוד הזדמנויות) שהיורשים נתנו לו [מקורב] את הזכות להוציא לאור את סדר תשובותיו. אמנם מספר תשובות פורסמו בספרים שהתחברו, אך זאת ללא ידיעת המשפחה ולמורת-רוחה. אין רשות לפרסם תשובות אלו, ושארית ישראל לא יעשו עולה. עכת"ד.

ולאמיתו של דבר אין מקום לתרעומת זו. אין כאן שום עולה, ואין טעם להכות רעהו בסתר. מטרת המדפיסים היתה לזכות את הרבים, כיון שהיה חשש גדול שהספרים ייגנזו וייעלמו. מי שהחזיק את הספר [אדם פשוט, וכנראה מר"נפ"ש] צעק, הספר שכב כבר חמשים שנה, הוא ישכב עוד חמשים שנה. ע"כ. דהיינו הוא לא הסכים להוציא לאור, ויראנו כי יקראנו אסון ח"ו, ולכן היתרנו להדפיס ללא רשותם, מהגם שזה באופן שאין להם בכך שום נזק

ולבצוע אחת מהן. אבל הם נוהגים לקחת שלש מצות, ולבצוע אחת מהן. כנראה הסיבה שהתפשט מנהג זה בהרבה מקומות, אפילו מאלה שנוהגים 'בלדי', משום שהם כנראה הבינו שזאת קולא. דהיינו, נכון שהרמב"ם והגאונים והרי"ף אומרים לקחת שתיים, אבל פירושו שמספיק שתיים, אולם יותר טוב לקחת שלש מצות. למה שלא אחמיר ואקח שלש? הרי כל המחמיר תבוא עליו ברכה?

חידשנו בס"ד, שהדבר אינו פשוט. הגר"א [בביאורו לסימן תע"ג ס"ד] אומר, שלא טוב לקחת שלש, כי אם חוץ מהפרוסה אתה לוקח עוד שתי מצות שלימות, זה לא דרך עוני, כיון שיש לך עוד שתיים שלימות. הוא כותב זאת על דברי מרן [שם] שכותב, מביאים לפני בעל הבית, קערה שיש בה שלש מצות. כותב הגר"א, והוא דעת הרא"ש, סוף פסחים [פסחים פ"י, סימן ל'] וסדר הפסח, ומרדכי, וריש סדר שלפסח. אבל דעת הרי"ף והרמב"ם, דאין צריך אלא שתי מצות. פה אפשר להבין מהמלים 'אין צריך', משמע שמספיק שתיים, אפשר להבין ששלש זה יותר טוב. וכך בעצם לשונם של הרבה ראשונים. חושבני, שזה מה שהביא אותם למסקנא זאת. אבל אח"כ הגר"א כותב, לקחת שתי מצות, וכן דעת המגיד משנה והרבה גאונים, ורבי מנחם מיוני. והוא מדייק, וכן משמע ממתניתין [פסחים קי"ד ע"א], הביאו לפנינו מצה וכו', וכן מה שאמרו 'לחם עוני', משמע דאם לא כן אין זה דרך עניות, כיון שיש לו שתי מצות, וגם יש לו חצי מצה. אלא כנזכר לעיל.

בחוברת 'גלאט', מדרך הכשרות של בד"צ "שארית ישראל" משנת ה'תשע"א, הביאו הערות של הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, אז הוא עדיין היה בין החיים אבל כעת מנוחתו בגן עדן. הביאו עוד בחייו את ההערות שלו בנושא זה, כי בעל שו"ת מנחת אלעזר ממונקאטש, השיג השגות על הגר"א הזה [שם]. אנחנו אומרים, שהגר"א אומר לקחת רק שתי מצות בדוקא, אם תיקח שלש מצות אתה לא

מחמיר, אדרבה אתה מקלקל. לכן אנחנו אומרים שכך הוא העיקר, וגם אלה שנהגו לקחת שלש מצות, שיקחו שתיים, כפי הוראת מהרי"ץ, כיון שהם הבינו שזאת חומרא, אבל בעצם הדבר אינו כ"כ פשוט כפי שהם סברו. דרך אגב, גם הריטב"א [הלכות סדר ההגדה] כותב דברים חמורים על אלה שלוקחים שלש מצות. אבל בא בעל מנחת אלעזר, ומשיג על הגר"א בכמה דברים, אבל כיון שהזמן קצר אדבר רק על אחד מהם.

על הראיה השנייה שהביא הגר"א, וכן מה שאמרו 'לחם עוני', דאם לא כן אין זה דרך עניות, כיון שיש לו שתי מצות, וגם יש לו חצי מצה, הוא טוען, לא הבנת, הרי לפי דברי הגר"א, יש לך מצה שלימה מלבד הפרוסה, א"כ אין זו דרך עניות. בשלמא אם אתה לוקח חצי מצה בלבד, זה נקרא דרך עניות, אבל הרי אתה לוקח גם מצה שלימה. אם אתה אומר שאפשר לקחת שלימה, א"כ אפשר לקחת גם שתי שלימות. מה החילוק? אלא ודאי, הפרוסה בפני עצמה זכר ללחם עוני, ודרכו של-עני בפרוסה, ומברכים עליה 'על אכילת מצה' זכר ללחם עוני, ולא איכפת לנו משאר המצות השלימות. כיון שיש לך את החצי פרוסה, זה עדיין נקרא 'לחם עוני'.

הגרי"ש אלישיב זצוק"ל מביא בתשובה לזה את הרי"ף, זה לשון הרי"ף, מה דרכו של-עני בפרוסה, הלכך בפסח מברכין על חדא ופרוסה. אבל בשאר ימים טובים, בצענין על תרתין ריפאתא שלמאתא, כשבת. כותב הגרי"ש אלישיב, דברי הגר"א איפוא ברורים ופשוטים.

מי שיראה פה את ההערות של הרב אלישיב, ישים לב, שבעל מנחת אלעזר הביא כמה ראיות כנגד הגר"א, והגרי"ש אלישיב דוחה אותן, אבל אינו דוחה אותן עד הסוף. הוא שואל שאלות, והרב אלישיב עונה, אבל הוא לא עונה בעצם על השאלה. באופן ישר, חד וחלק.

לדוגמא, השאלה הראשונה של בעל מנחת אלעזר היא, מהו הדיוק של הגר"א מהמשנה?

לבושה". זהו ספר נפוץ בשנים האחרונות, של הרב פאלק מלונדון, ניכר שהוא ת"ח גדול וגברא רבא, הראוני את ספריו לבושה של תורה, ולשעבר עינתי בשו"ת שלו הנק' מחזה אליהו, אבל בכל זאת הרבה תלמידי חכמים שעברו על הספר שלו, שם הוא מדבר בענייני צניעות ומלבושים, ושמעתי כי כבר כמה תלמידי חכמים גדולים הביעו דעתם שהם מתנגדים למה שהוא כתב, אפילו שנתנו הם עצמם הסכמות לספר. הם אומרים, אכן נתנו הסכמה, אבל זה לא מחייב שאנו מסכימים לכל מה שכתוב בספר. הביאו מה שכתב מרן בעל קהילות יעקב זצוק"ל בחיי עולם חלק ב' פרק ח', כי אפילו חיבור שיש עליו הסכמות מחכמי התורה, אין זאת אומרת כלל על הגינות הוראות החיבור כידוע, וכבר כתב הגאון מהרש"ם בתשובותיו ח"א סי' ק"ט, נשלח אלי ספר וכו' וגם אני הסכמתי עליו בראותי אפס קצהו וכו' וכאשר עינתי, ראיתי כי כל רוח דעת אין בקרבו ע"כ. וישנן סיבות נוספות שלא חזרו בהם מהסכמותיהם. אבל עכ"פ הספר הזה גורם למכשולים. יש בספר הזה הרבה דברים שיש לדבר עליהם באריכות ובהרחבה, אבל יש לו כעין כיוון כזה, שכביכול הוא מעודד את עניין ההתקשטות והייפוי. זאת נקודה חמורה שיש בספר.

מי שיראה, אברכים יקרים הדפיסו נגד ספר זה, חוברת בשם "הרימו מכשול מדרך עמי", תפסו עליו דברים שקשה להאמין. מי שלא עבר היטב על הספר, לא האמין שאכן הדברים כתובים שם. הלכך, על ספר זה אין לסמוך בעצימת עיניים, לכל הפחות. ישנם כאלה האומרים שגם זה לא, כלום. טעון גניזה, ותו לא מיד. אבל אני לא בטוח, ולכן אומר שלפחות זה, כיון שישנם דברים שאכן הם קצת שקולים לימין ולשמאל, וגם תלוי לאיזה קהילות. לכן יש לדעת שצריכים להיזהר ולא לקבל את עניין זה. אני אומר זאת מתוך הכרח, כיון שנודע לי כי הספר הזה נכנס ונתקבל בהרבה מקומות, אבל הדבר טעון זהירות.

כתוב במשנה, הביאו לפנינו מצה וחזרת וחרוסת ושני תבשילין. מדייק הגר"א, והדבר כבר כתוב בראשונים, הרא"ש והמרדכי [שם] כבר הקשו זאת, שכתוב 'הביאו לפנינו מצה', משמע מצה אחת, לא כתוב 'הביאו לפנינו מצות'. אומר המנחת אלעזר, מה השאלה? לא מדברים על הכמות, אלא על המין. הביאו לפנינו מין של מצה. ולפי דבריך הגר"א, הרי גם אתה אומר שלוקחים שתי מצות, א"כ אנו אומרים שהן שלש מצות. כיצד אתה מדייק מכך שכתוב 'מצה' אחת, הרי גם לדבריך צריך לקחת שתיים? עונה לו הרב אלישיב על כך, שהמרדכי כבר שאל זאת, ולא תירץ את התירוץ שלך.

צריך פה להתעמק בכדי להבין את הנקודה. כי העניין הוא, והדבר מובא כאן בהערה, שהרב אלישיב רק יישב את דעת הגר"א, אבל למעשה הוא נהג לקחת שלש מצות. הוא רק רצה להראות, שקושיותיו של המנחת אלעזר אינן קושיות, ואפשר ליישב אותם, אבל הוא לא הלך איתו עד הסוף.

משא"כ אנחנו, אנו צריכים אכן ליישב זאת עד הסוף. ישנם תירוצים על כל טענותיו, אבל הנקודה והיסוד של העניין הוא כך. 'לחם עוני' פירושו, שלוקחים חצי מצה, "מה דרכו של-עני בפרוסה אף כאן בפרוסה". מה אתה שואל? הרי יש לי מצה שלימה? הדבר מוכרח, אני חייב זאת מצד כבוד הברכה. אבל אם אקח שלוש, פירושו שאני עושה 'לחם משנה', זה כבר דרכו של-עשיר, אם כבר יש לי כמות גדולה. לכן מספיק לקחת מצה ומחצה. יש פה עוד הרבה דברים לדבר עליהם, אבל הזמן קצר והמלאכה מרובה, ולכן אסיים בעניין זה כאן.

פרטי דינים וחזוק בענייני צניעות האשה והבנות, ודחיית ספר עוז והדר לבושה.

דבר חשוב נוסף, ישנו עוד ספר שצריך לעשות עליו 'ביעור חמץ'. אולי לא 'ביעור' ממש, כמו הספרים שדיברנו עליהם לעיל, אלא 'ליבון' או 'הגעלה'. מדובר על ספר "עוז והדר

דעתי העני נוטה שנכנסו בו בעקיפין דעות זרות, הגם שעטו מלבוש תורני, השקפות אירופאיות ומודרניות. זאת אני אומר אחרי בקשת מחכת"ה, כי תורה אמת כתיב בה. ואנא יחוו גדולי וצדיקי הדור דעתם בגלוי, ללא משוא פנים וחשבונות מדומים.

בשיעורים קודמים ומוצש"ק וישב ומוצש"ק ויחי ה'תש"ע, הערנו על מקצת מדבריו, כגון על הטעות בביאור עניין כוחלת שבגמ', ונפקא מינה לעניין איפור העיניים בזמנינו שאסור, ואכמ"ל. ובל"נ עוד חזון למועד בעזרתו יתב'.

פירסמו פה רבנים, עוד שני דברים חשובים בעניינים אלה. כה תאמר לבית יעקב, בעוה"ר נפרצה מאד מכשלה נוראה של קיצור השמלות, גרביים שקופות, ובצבע הרגל, בגדים צמודים, צדו צעדינו מללכת ברחובותינו, הדבר גובל באיסורי תורה והחטאת הרבים וסילוק השכינה ממחנינו. על כן מחובתנו להודיע כי עפ"י דין תורה, חובת הנשים והבנות ללבוש מלבושים רחבים, שמסתירים לגמרי את צורת המקומות החייבים בכיסוי, שלא תיראה צורתן גם באקראי. השמלות והחצאיות מלבד שהן צריכות להיות רחבות כהלכה, חייבות להיות גם ארוכות כראוי, ולהסתיר את צורת הרגליים מתחת הברך, לפחות עד חצי האורך שבין סוף הברך לעקב בכל מצב. דהיינו, לא להסתפק בכיסוי הברך, אלא עד חצי מבין הברך לעקב. וגם זה לכל הפחות, מעיקר הדין. בודאי שהידור צניעות להוסיף באורך השמלות יותר, כפי שנהגו בנות ישראל הכשרות מאז ומעולם.

צריכים אמנם לדעת, גם בעניין זה ישנה מחלוקת. יש כאלה האומרים, ונראה שהם צודקים, שמעיקר הדין חייב שיהיה מכוסה עד הקרסול ממש. לצערנו, אינני יודע מדוע ב'בית יעקב' הכניסו השקפות אחרות, כאילו שזה 'רחובי' וכדו', כל מיני דעות והסברים שלא ברור מהיכן הם באו. נראה לנו שסברות אלו מושפעות בעקיפין ושלא מדעת, מתרבות

"אירופה". נוטריקון אין אור פה. חשך ואפילה. בכל אופן, לפחות עד חצי הרגל מתחת, ואם אפשר עד למטה, אין ספק ובודאי שזה הכי טוב, ויש האומרים שזאת חובה ממש. וכך היא דעתי העני. האמהות שלנו, מי שמכיר בעבר, היו לובשות לְבָאס. זה לא גרביים, הדבר לא צמוד לגוף, אלא כמו מכנסיים. עם רקמה. אפילו ילדות קטנות לבשו כך בתימן. זה נקרא כיסוי. אם היו עושים זאת גם כיום, הדבר היה טוב. אבל אם הגרביים צמודות לרגל, א"כ מה ההבדל מכל מקום אחר בגוף? אם זה חייב כיסוי, הרי שגרביים אלו אינן כיסוי. לכן, הכי טוב שיהיה מכוסה ממש עד למטה, הכי ארוך שאפשר. אבל מי שלא תשמע, לפחות שתלך שלב אחרי שלב, לכל הפחות שלא יהיה רק עד הברך, אלא עד חצי האורך שבין הברך לרגליים.

נקודה חשובה נוספת שצריך לדעת, שהם כותבים, גרביים שקופות למחצה, או בגוון הדומה לצבע הרגל, אסורות בלבישה. גרביים שקופות אינן כיסוי. זה כמו שאשה תשים כיסוי ראש שקוף. וכדומה. שקוף אינו נקרא כיסוי. חובה שיסתירו לגמרי את צבע בשר הרגל. כיום השתנה אופן יצור הגרביים, בדקו ומצאו שעובי ארבעים דנייר כבר לא מסתיר את צבע הרגל, עשו את זה יותר שקוף, ויש ללבוש גרביים בעובי שבעים דנייר, ובגוון שאינו בצבע הרגל, ולא למתחם מדי. דהיינו, הקביעה ששבעים דנייר מכסה כראוי, זהו לפי המציאות כיום אצל רוב היצרנים, וברגל ממוצעת וללא מתיחה. אבל ישנן חברות, שעובי שבעים דנייר אצלם זה עדיין שקוף, א"כ גם שבעים דנייר לא בטוח שמספיק. ארבעים דנייר בודאי שלא.

חתמו על זה רבנים ידועים ומפורסמים. ולמטה הוסיפו, כי הקובע למעשה הוא, שהגרם תסתיר לגמרי את צבע בשר הרגל, השערות והורידים. וע"ז חתומים מרנן הגר"ש ואזנר שליט"א והגר"נ קרלין שליט"א.

יש פה דברים ארוכים בעניין זה, אבל רק דבר נוסף בשם הגר"ש אלישיב זצוק"ל, שהתבטא לפני חבר רבנים בזה הלשון [מתוך הקלטה], ראשי ישיבות, גדולים וצדיקים, כולם נכשלים בזה. זה לא סתם מהשוק, ממש צדיקים גמורים, וגם האשה היא צדקנית. אינני יודע איך יתקנו את זה.

לצערינו, כיום אנו במצב שעולם התורה נמצא בסכנה, שמבקשים להצר את צעדי לומדי התורה, עלינו להתבונן ממש ולעשות את חשבון הנפש שלנו. איך יכול להיות, שנשים של ראשי ישיבות ילכו עם פיאות, רח"ל? ומצד שני, בחור שהולך עם פיאות, אומרים לו תגזור את הפיאות. מאלצים אותו או ממליצים לו לעשות כך, ומאידך ממליצים לנשים ללכת עם פיאות. ולא עוד אלא פיאות מפוארות. הדברים ממש הפוכים. שמעתי שיש פיאות הנמכרות ב-\$ 5000 [חמשת אלפים דולר]. הזדעזעתי. להיכן היגענו? חושבני שנושא הקדושה בזמנינו צריך תיקון גדול. מאחר שהקב"ה הביא עלינו את הצרה הזאת של גיוס בחורי הישיבות, שמבקשים לפגוע בהם בצורה קשה, צריכים אנו צריכים לבדוק את עצמינו, מה במחננו אינו בסדר.

חומרת עניין בחורי ישיבות המאחרים להינשא, וכן מנהיגי הישיבות המונעים מהם להינשא מוקדם.

ישנה עוד בעיני קשה, ישנם בחורים הרוצים להתחתן, ולא מרשים להם.

אספר לכם סיפור קטן, מעשה שהיה עם הגרמ"י לפקוביץ זצוק"ל, בא אליו בחור ואמר לו, הרב, אני בן עשרים שנה, ורוצה להתחתן. מה לעשות? ענה לו הרב, למה לא? טוב מאוד! אבל, אומר הבחור, ראש הישיבה שלי אינו מסכים. והוא לא יבוא לסדר חופה וקידושין, ולא ירשה לבחורים להשתתף בחתונה וכו'. ענה לו הרב, תעבור לישיבה אחרת. המשיך הבחור ואמר, אבל ראש הישיבה מתנגד, הוא אומר שזה לא טוב. ענה לו הרב, אני אמרתי לך מה טוב עבורך, אבל הראש הישיבה אומר מה שטוב לו. לראש הישיבה זה טוב שתישאר

דבר שני, גם זה נושא כואב מאד, לצערינו זוהי פירצה גדולה. אקרא לכם ממש בראשי פרקים, מצב הצניעות בדורינו ירד פלאים, וזה לא סוד. בנות ונשים מבתי יראים ושלמים, מדברים על בנות של תלמידי חכמים, לא סתם. אתם יודעים, כתוב יען פי גְּבִהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן וְתִלְכְּנָה נְטוּיוֹת גְּרוֹן וְיִשְׁעֵיהֶן גִּטָּו. למה כתוב 'בנות ציון', ולא כתוב 'בנות ירושלים'? אלא שיש הבדל. ציון וירושלים הם שני דברים שונים. 'ציון', זהו מקום מושב המלך והשרים והסנהדרין. ו'ירושלים', זהו שאר הציבור. א"כ, יען פי גְּבִהוּ בְּנוֹת צִיּוֹן, הפירצה התחילה דווקא מבתי הגדולים, ומהם כל הציבור לוקח דוגמא בעוה"ר. לבושים באופן שגורם מכשול נורא לרבים. זה בור ברשות הרבים. והעניין הזה חמור מאד יותר מהרבה עניינים, כפי שכתב החפץ חיים במכתבו. והחזו"א כתב [הובא במעשה איש ח"א, דף קס"ה], עיקר עיקר ביאת האדם לעוה"ז, הוא כדי לתקן עניין זה של-קדושה.

ואחד הדברים שגורם באופן ישיר לזלזול בכל הנהגת הצניעות, הוא הנושא של הפיאות החדשות המצויות בדורנו. פיאות אלו בשונה מהפיאות שהיו בעבר, מושכים את העין והלב לא פחות מהשיער עצמו אם לא יותר, והרי זה בהיפך המוחלט מרצון הקב"ה במצות כיסוי הראש. לא מתקיים כלל בפיאות של-דורנו התנאים הבסיסיים שנקבעו לעיכובא ע"י גדולי הדור בשנת ה'תשמ"ז, כגון שהשיער לא יתפשט לצדדים ע"י משב רוח או מנוד ראש. זה השתנה לחלוטין מהפיאות של הדור הקודם. אז היו מקשים אותם ע"י ספריי, אבל היום הכל הפוך. הדברים פשוטים וברורים, ורבים מקילים ראש ולא מוכנים להתבונן במציאות. אמנם קשה לעשות זאת, לכן הם מציעים בהתחלה להמעיט בחבישתן. דהיינו, ישנן נשים שהן קלות דעת, אם תגיד לה 'לא', היא לא תשמע. מה שכן, אפשר ללכת שלב אחרי שלב, להמעיט כמה שפחות בכל פעם, גם זה זכות, ולאט לאט להתקדם.

בישיבה, אבל אם אתה שואל אותי מה טוב 'לך', עניתי לך על כך. והמבין יבין. נשאלתי מבחור ישיבה אחד, מה אעשה שראש הישיבה מתנגד? אמרתי לו, אינני יכול להגיד לך נגד ראיה"ש, חלילה. מה שאני כן יכול לומר לך, זה מה שהקב"ה רוצה, בן י"ח לחופה.

הגראי"ל שטיינמן שליט"א אמר, חושבני שבדור שלנו, הגיל שצריך להתחתן הוא לא 'בן שמונה עשרה לחופה' [אבות ה' כ"א], אלא בן חמש עשרה לחופה. הרמב"ם אומר [בפס"ו מאישות הל"ב], מגיל שבע עשרה. וכך נהגו אבותינו, ולפעמים אפילו פחות. [אפשר להביא ראיה לזה, מתוס' ב"ב דף כ"א ע"א ד"ה בבציר, ובדור שלנו שכולם חלושים בעניין זה צריך להקדים, ודו"ק. נבצר]. הרב שטיינמן אמר, חושבני שבדור שלנו צריך להיות 'בן חמש עשרה לחופה'.

אולי נוסיף רק עוד דבר קטן, כי דבר זה הוא בנפשינו. צריך לדבר על כך הרבה, אולי אאריך בהזדמנות בל"נ, אבל חושבני שאנו חייבים לעשות חשבון נפש, לראות היכן הטעות שלנו.

ישנו מעשה נורא המובא בתנא דבי אליהו ופרק י"ח, מי שיראה הבאתי זאת בשו"ת עולת יצחק וח"ב סימן רמ"ג דף תי"ז, מעשה נורא במאתיים נערים, רובם בני שמונה עשרה ועשרים שנה, שבאו לידי מקרא ומשנה, ומתו כולם עם רבם ואשתו ובנו ובן בנו רח"ל, מפני שעשו דברים מכוערים. כותב בעל לב העברי ובתוספות בן יחיאל, על התנ"כ"א שם, הוא הרה"ג עקיבא יוסף שלזינגר נע"ג, שעל שמו נקרא הישוב 'בני עי"ש'. הוא היה אחד הצדיקים, תוכחת מוסר נוראה על חרבן הישיבות הגדולות הרמוזה במעשה זה, שהיו בני שמונה עשרה ובני עשרים, היה ראוי להשיאן נשים כפי ההלכה. אמנם אני מבין וידוע הדבר שישנם שיקולים לראשי הישיבות, כל מיני תירוצים, שהבחור "לא בשל", מתאים או לא מתאים, אבל מאחר ועושים זאת בצורה נחרצת, שמי שאכן עושה כן הוא

כבר מחוץ לישיבה, אסור שיהיה בישיבה, נראה לי שהדבר צריך תיקון. אבל כמובן, צריך לדון כל דבר לגופו של-עניין. אולם צריך לקחת בחשבון, כי אפשר שהקב"ה אינו רוצה בתורה כזאת. חושבני שהקב"ה רומז לנו, באמצעות גזירת הגיוס, ומספיק האיום, תורה כזאת אינני צריך.

בכדי לדעת את חשיבות העניין, אסיים במה שאומר מהרי"ץ [עץ חיים, חלק ראשון דף קמ"ג ע"א], אשרי מי שעמלו בתורה ועושה נחת רוח ליוצרו. העוסק בה נקי מעוון וחטא, שאז המלך משתעשע בו ובתורתו. אבל מי שהוא מלא מסרחון צואת עוונותיו, אין תורתו נחת לבוראו. כי כשאדם נקי, אז כשעוסק בתורה, שכינה שורה ונעשה כיסא ומושב לשכינה. לא כן כשאנו נקי ח"ו, כי אין בו לא מושב ולא כסא. זה שאמרו, "אשרי מי שעמלו בתורה, ועושה נחת ליוצרו". שני הדברים גם יחד.

הקב"ה רומז לנו בכל הצרה הזאת, שאנו צריכים לבדוק את עצמנו, האם התורה שלנו בסדר. אבל אם כל ענייני קדושה נעלמו, אין דורש ואין מבקש, ואדרבה פועלים ההיפך מדעת תורה, מה שאסור מתירים ומה שמותר אוסרים, חושבני שיש בכך קושיא גדולה עלינו. אלו ממש דברים כואבים, צר לי מאד להגיד זאת, אבל חייבים לעשות חשבון הנפש. לצערי, ראיתי מאמרים, דרשות וכו' של הרבה ראשי ישיבות וכו"ב, כולם אמנם כתבו שצריך לעשות חשבון נפש. אבל במה? נחזק את עמל התורה, נחזק את ההתמדה, נחזק את לימוד המוסר. אבל לא ראיתי אחד מהמנהיגים הללו, שיבוא לחזק את ענייני הקדושה בישיבות. א"כ אחת מהשתיים, או שכבר התייאשו ח"ו, יודעים שאת זה לא יקבלו, וא"כ המצב חמור מאד. או שהדבר צריך עיון גדול, יצה"ר מפריע בכל תוקף למנוע תיקון המעוות. אולי מתביישים. חיפשתי אחד שיכתוב על כך. ראיתי שכולם כתבו ואמרו, תחזקו את עמל התורה, תלמדו עוד יותר בעיון, עוד יותר בלמדנות. אבל וכי

שערי יצחק – השיעור השבועי

דברי מרן שליט"א בשבח קונטרס "הסדרת התפילה" מאת הרב אביחי שרעבי שליט"א ראש כולל יוסף הצדיק בקרית ספר.

נזכרתי לסיום, יש פה את החוברת "הסדרת התפילה", זהו דבר חשוב שזכינו לו בזמן האחרון. יש את רשת הכוללים "יוסף הצדיק", בהם לומדים את שרשי מנהגי תימן, ברוך ה' זה כבר קיים בכמה וכמה מקומות, באלעד, ובנתיבות, ובקרית ספר. ברוך ה', יושבים אברכים ולומדים את מנהגי תימן, מיסודותיהם בש"ס ובפוסקים לפרטי פרטיהם, וזכינו שכבר יצא מזה פירות. ידידנו הנעלה הרב אביחי שרעבי שליט"א, ידיד ותיק ורב פעלים, שמתוך לימוד זה הוציא את החוברת "הסדרת התפילה", כנהוג אצלנו בקהילותינו הלכה למעשה במועדים. כשלומדים את הבסיס והשורש של יהדות תימן, מגיעים למסקנות הלכתיות, בכדי לדעת לבסס ולחזק את המנהגים. גם ע"י לימוד תורה בעמקות, וגם על ידי זה שבמציאות אנשים מבינים את החשיבות לכך, רואים כי הם מיוסדים על אדני פז, ומעריכים את דרכי אבותינו להמשיך בנתיבותיהם הסלולות. ה' ברוך הוא יהיה בעזרו, ירבו כמותו בישראל, ושיזכה להגדיל תורה ולהאדירה, אכ"ר.

תזכו לשנים רבות ומועדים טובים.

זה מה שהקב"ה מחפש? ברוך ה' יש הרבה למדנות בישיבות. וכן התמדה. וכדומה. בודאי אפשר ויש לשפר ולהוסיף. אבל אין לעשות את הטפל עיקר. אשריהם ראה"ש והמנהלים הרוחניים [המשגיחים], כבוד תורתם גדול בעינינו, מסירות נפשם לבני הנעורים, להעמידם בקרן אורה על פי התורה. ונרוממה שמו יחדיו.

חושבני, שזאת הנקודה שצריכה חיזוק, ענייני הקדושה והצניעות. על זה הקב"ה מקנא, כידוע מדברי חז"ל. לא אפרט, כי הכל יודעים. מה שניתן לתקן, יתוקן. אך דוגמא קטנה ונוקבת, אם בחור רוצה ללכת עם פיאות, מה לא בסדר בזה? אדרבה, זוהי צורת היהודי מאז ומקדם. למה על פיאות נכריות רח"ל, שהן אסורות ואין שום בסיס להיתר, על זה אתה ממליץ, ואפילו מאלץ את הבחורים שנשותיהם ילכו כך, ואילו בחור שרוצה ללכת עם פיאות, אתה אומר לו להוריד את הפיאות? איפה היראת שמים? זאת קושיא גדולה הנשארת בצריך עיון.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך. השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, והוסיף מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו. לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

הודעה משמחת

לתושבי ירושלם עיה"ק.
בעזה"י בקרוב תיפתח נקודת
שידור חי
במרכז ירושלם עיה"ק
לצפייה בשיעוריו השבועיים של
מרן שליט"א מדי מוצאי שבת.
לפרטים והצטרפות לשיעור
054-8476760
ברוכים תהיו.